

نیست که بعقیده بنده باید توضیح بشود و اگر جزء هست بنده با گرفتن صدی بیست مخالفم و این اندازه را زیاد میدانم .

معاون وزارت فی الدعامه - این صدی

بیست فقط يك اجرتی است که از صاحب اجازه گرفته میشود و دیگر مخارجی که بدولت تعلق میگیرد از قبیل مخارج مأمورین و غیره از خود صدی بیست داده میشود و علاوه بر این تحمیلی نخواهد شد در اینکه میفرمایند صدی بیست زیاد است تصور میکنم که کمتر صرفه نمیکند برای دولت از اینکه مواظبت در عمل عتیقات داشته باشد و این کار را بتواند اداره کند .

حاجوکیل الرعایا - مخالفت بنده فقط با قسمت

آخر است که در اخذ قیمت یا عین جنس دولت مختار است و در اینجا البته نظر کمیسیون خیلی خوب و مقدس بوده است لکن در وقت عملیات حضور ندارد که به بیند چه اصلاحاتی پیدا میشود برای اینکه همه کارکن های دولت آن قسمی که باید دارای اخلاق خوب نشده اند که خیلی منصفانه با کسانی که خیلی زحمت کشیده اند و خود دولت رادارای يك مالیه کرده اند بطور انصاف و مساعدت رفتار میکنند یا بجهت بنده باهر قدر دلیلی که بتوانم بیاورم محتاج میدانم این ماده را باینکه این اختیار بمستخرج داده شود که در دادن عین جنس یا قیمت او مختار باشد نه دولت برای اینکه دولت همیشه یکطرف قوی است و او نمیتواند در مقابل دولت دفاع بکند از حقوق خودش و ما باید در اینجا از حقوق او دفاع بکنیم و رفع بکنیم از او یک زحمتی را که اخیراً خواهد دید که در هیچ يك از مواد این قانون عتیقات از پائین تا بالا هیچ اختلافی پیدا نخواهد شد مگر در این ماده و این قسمت اخیر که همه ادارات دولت حتی مجلس شورای ملی هم باید بعضی عریضات راجع باین ماده را بخواند بنابراین بنده لازم میدانم اگر مجلس شورای ملی بامن کمک بکنند این اختیار را بمستخرج بدهیم که اختیار داشته باشد در اینکه از عین جنس بدهد یا از قیمت .

افتخار الواعظین - آقای حاج وکیل الرعایا

تصدیق خواهند فرمود باینکه يك روزی ملت و مملکت ما باید دارای يك موزه ملی بشود و بعضی اشیاء عتیقه خودش و یادگار سلاطین و اقوام سابقه خودش را در آنجا برای یادگار و نمایش بگذارد پس وقتیکه این اشیاء عتیقه استخراج میشود مفتش دولت آنجا است فوراً اسم و رسم و وصف آن چیز را مینویسد و در يك جائی میگذارد و مهر و موم میکند و حمل میشود بمرکز و در مرکز هم گویا ماده (۹) را ملاحظه فرموده باشند که در وقت قیمت کردن هم یک نفر از طرف دولت است و یک نفر از طرف آن مستخرجی که آن چیز را استخراج کرده است آنوقت دولت ملاحظه میکند اگر واقعا این چیزیکه استخراج شده است از اشیائی است که برای موزه ملی و از یادگار های ملی است و از چیزهایی است که دلالت بر ابهت و عظمت دولت ایران میکنند و بر صناعت و بزرگی عملیات آن ها دلالت دارد دولت صدی بیست قیمت آن را کم میکند و مابقی قیمت را بشخص صاحب اجازه میدهد که اگر چنانچه از چیزهایی نیست که اهمیت تاریخی داشته باشد در آنجا آن شخص مختار است صدی بیست دولت را از قیمت یا از عین بدهد و

این لایحه را نظر باختیاراتی که بخرانه دار کل داده شده است صحیح نمیدانم بواسطه اینکه در آنجا قید کرده کارهایی که راجع است بامور مالیه در تحت ریاست او خواهد بود و این لایحه هنوز درست در تحت نظر خزانة دار کل نرفته است و چون يك قسمت از این لایحه راجع است بتأسیس یکنوع مالیاتی که گمان میکنم که بهتر این باشد که اینرا بفرستیم بوزارت مالیه که در آنجا تجدید نظری در آن بشود و رأیشان را با وزارت فوائد عامه یکی بکنند بعد به مجلس بیاورند .

رئیس - عرض میکنم که اولاً این راجع بماده

دوم نبود راجع بکلیات بود و مذاکره در کلیات هم موقعش گذشته بود و این هم شور اول است وقتی که شور اول تمام شد اگر بنا باشد که رجوع بکنند بوزار تخانه میتوانند .

لواءالدوله - عرض کنم که نظر بقوانین

شرع مالك حق اولویت دارد بر آن اشخاصی که از طرف دولت عتیقات را اجازه میدهند از این جهت عقیده بنده اینست که ما باید يك اندازه بمالك حق بدهیم بجهت اینکه صاحبان املاك حقشان بیشتر است از دولت .

رئیس - گویا ماده را نخوانده اید همینرا

که می فرمائید در ماده دویم نوشته شده است .

لواءالدوله - ماده دویم نمی نویسد که باید

بصاحبان املاك حقی داد .

افتخار الواعظین - آقای لواءالدوله خوب

است ملاحظه بفرمایند که عین مقصودشان را کمیسیون در ماده دویم رأی داده و پیشنهاد کرده است برای اینکه ماده دویم میگوید اگر حفريات در املاك اشخاص واقع شود صاحب اجازه علاوه بر اجازه دولت باید استرضای مالك را هم تحصیل بکند یعنی اگر در ملك بنده يك کسی اجازه از دولت گرفته است و بخواهد حفريات بکند و چیزی از عتیقات را استخراج بکند علاوه بر اجازه که از دولت گرفته است باید با بنده هم که صاحب ملك هستم يك قراری بگذارد که از عین آنچه که بیرون میآورد یا از قیمت او يك چیزی بنده بدهد وقتیکه استرضای اجازه بنده را تحصیل کرد آنوقت می تواند مشغول کار شود والا نمی تواند .

رئیس - دیگر مخالفی نیست؟ ماده سیم خواند،

میشود (بعبارت ذیل قرائت شد) :

ماده (۳) - از کلیه اشیاء مستخرجه دولت صدی

بیست بدون مخارج بعنوان مالیات از عین جنس یا قیمت دریافت خواهد کرد و در اخذ قیمت یا عین جنس دولت مختار است .

حاج سید ابراهیم - بنده با این لفظ بدون

مخارجش مخالفم بجهت اینکه يك نظامنامه برای اینکار در روزنامه رسمی نوشته شده است که مخارج را اعم میگوید از مخارج استخراج حفريات و مخارج مأمورین دولت که ناظر بر آن حفريات هستند در این صورت يك مخارج فوق العاده بر ردن اشخاص مستخرج وارد میکنند و این صحیح نخواهد بود خصوصاً که صدی بیست بعنوان مالیات هم قرار میدهم پس اگر مراد از این کلمه (بدون مخارج) فقط مخارج حفريات است و مخارج مأمورین دولت جزء

حسین اردبیلی - علی زاده - منتصر السلطان - آقاسید محمد رضای همدانی - ابوالقاسم میرزا - افتخار الواعظین حاج وکیل الرعایا - دکتر امیرخان - حاج شیخعلی آقاسید حسین کزازی - آقامیرزا داودخان - آقا سید جلیل - آقا میرزا اسدالله خان - آقا میرزا احمد - دهخدا - معدل الدوله - حاج آقا - مشیر حضور - فرزانه - عزالمالك - حاج عزالمالك - نیرالسلطان - ضیاءالممالك - آقا شیخ مهدی - آقا میرزا قاسم خان - محمد هاشم میرزا - آقا شیخ غلامحسین - آقا میرزا رضا خان - تربیت - متین السلطنه .

رد کنندگان (سه) نفر .

آقا شیخ اسمعیل - هشترودی - آقا شیخ محمد خیابانی - دکتر حاج رضا خان صورت مشروح پس از ملاحظه نمایندگان محترم و تصحیح حضرت آقای آقا میرزا قاسمخان مقابله شد .

جلسه ۲۶۰

صورت مشروح روز پنجشنبه (۱۷) شهر

جمید الاخری ۱۳۲۹

رئیس آقای موتمن الملك سه ساعت و نیم قبل از ظهر بکرسی ریاست جلوس نموده و پس از یک ربع مجلس رسماً تشکیل شد

صورت مجلس روز سه شنبه (۱۵) را آقای آقا میرزا رضاخان قرائت نمود .

غائبین جلسه قبل - ناصر الاسلام - آقا میرزا مرتضی قلیخان .

حاج شیخ رئیس - حاج امام جمعه - بدون اجازه حاج محمد کریم خان - ذکاء الملك با اجازه غائب بودند - آقاسید محمد باقر ادیب نیمساعت از حضور در وقت مقرر تأخیر نمودند .

رئیس - آقای حاج سید ابراهیم در صورت مجلس ملاحظاتی داشتید ؟

حاج سید ابراهیم - در اینجا عرض کردم که آیامراد از نظامنامه داخلی است یا چیز دیگری است مخبر هم گفتند بله مراد نظامنامه داخلی است نه اینکه گفته باشند مراد نظامنامه اجرای اصلاحات مالیه نیست .

رئیس - همینطور اصلاح میشود دیگر ملاحظاتی هست (اظهاری نشد)

رئیس - صورت مجلس تصویب شد - دستور امروز شور اول قانون عتیقات - شور اول قانون جنگلهای راپورت کمیسیون بودجه راجع بوراث سیدحسن و میرزا اسمعیل مجاهد شروع میکنیم بشور اول در قانون عتیقات خاطر آقایان البته مسبب است که در کلیات این قانون مذاکره شده است در ماده اول هم شور اول بعمل آمد و بعد برگشت بکمیسیون این است که حالا از ماده دویم خوانده میشود و مذاکره میکنیم (بعبارت ذیل قرائت شد)

ماده ۲ - اگر حفريات در املاك اشخاص واقع شود علاوه اجازه دولت صاحب اجازه باید استرضای مالك را هم تحصیل نماید .

آقامیرزا اسدالله خان - بنده مباحثه در

باقی را خودش بر میدارد و بهر جا که میخواهد میرد پس بان دلالی که عرض کردم بنظر این است که در اخذ عین و قیمت اختیار با دولت باشد تا این که بتواند اشیاء مهم تاریخی را برای خودش بردارد و بعد از وضع صدی بیست حق خودش باقی از قیمت آنرا بصاحب اجازه بدهد.

محمد هاشم میرزا - بنده تأیید میکنم اشکالی را که آقای حاج سید ابراهیم فرمودند و اشکالی دیگری که شد و آقای مخبر جواب از مطالب دیگری دادند و بنده صدی بیست را بدلالی که عرض میکنم زیاد میدانم بجهت این که مقصود این است که یک چیزی از زیر خاک بیرون بیاید و استخراج بشود یا این که مقصود جلوگیری است البته مسلم است که مالیات از قبیل مالیات تریاک نیست که برای این وضع شده است که بعد از بیست سال یا ده سال دیگر ترک بشود بلکه غرض از وضع این مالیات این است که مردم تجارت بکنند و اشیاء قیمتی را از زیر خاک بیرون بیاورند و این کار متداول بشود ولی باین سختی که نوشته شده است که هر کدام که آثار تاریخی دارند مطابق مواد بعد که خواهد آمد تمام از مال دولت باشد همچنین طلا آلات اگر پیدا بکنند باید بدولت بدهند و هر چیزی که اهمیت تاریخی دارد و در صورتی که اینقدر مسلم است که عتیقات اگر تاریخی نباشد قیمتی نخواهد داشت و این که دولت صدی بیست بدون مخارج بگیرد بان مخارج زیادی که ممکن است بعضی حفریات داشته باشد هیچ کس چنین کاری را نخواهد کرد بجهت اینکه هیچکس نمیآید پولش را بیخود صرف بکند که بعد از آنی که یک چیزی در آنجا پیدا شد ده تاش مال او نخواهد بود و کلیه این مطلب که بستن مالیات سنگین باشد اسباب این میشود که مردم دیگر هیچ اقبال باین کار نخواهد کرد و اشیاء عتیقه هم مادامی که در زیر زمین است معلوم است که مثل معادن غیر منکشفه است پنجاه سال دیگر هم اگر زیر زمین باشد ابتدا فایده برای دولت نخواهد داشت پس باید یک کاری کرد که این تجارت باقی باشد و اینقدر نباید اشکالات برای مردم فراهم کرد و همان طوری که گفته شد اگر مخارج را منظور خواهند داشت که بنده صدی بیست را زیاد نمیدانم والا زیاد است و بعقیده من باید صدی ده بگیرند و پیشنهاد هم میکنم و اما این که اختیار اداء عین یا قیمت با صاحب اجازه باشد یا با دولت آقای مخبر فرمودند که اینکار برای مؤزه ملت ایران است بنده عرض میکنم که آن مطلبی را که ایشان میفرمایند و مواد بعد خواهد آمد که آنها را استثناء کرده اند بجهت این که نوشته اند اشیائی که آثار تاریخی دارد یا علامت اختصاص بسلطین سابق در آنها است مال دولت خواهد بود و گمان میکنم که آن مواد کافی خواهد بود از برای آن قسمتی که باید بدولت برسد و برای مؤزه لازم است و این مالیات هم مثل مالیاتهای دیگر است که گرفته میشود و مثل گمرک است و در کجای مملکت ایران همچو ترتیبی معمول است که دولت مختار باشد در گرفتن جنس یا پول و البته باید اختیار را بصاحب مال داد که مختار باشد در دادن قیمت یا عین جنس و این جوابهایی را که آقای مخبر دادند

بعقیده بنده ابداً مربوط باشکالاتی که شدند.

معاون وزارت فواید عامه - این که صدی

بیست آقای محمد هاشم میرزا اشکال میفرمایند هیچ اشکالی ندارد بجهت اینکه اینکار آنقدرها که تصور میفرمائید زحمتی برای مستخرج ندارد و امروزه میبینم اشخاصی هستند در بعضی جاها و حاضرند که بنصف نصف اینکار را بکنند مخارجی هم برای اینکار میکنند یک مخارج فوق العاده نیست شاید بیست چیز خیلی مختصری میتوانند کار بکنند یک چیز عمده تحصیل بکنند و در صورتی که دولت باید برای آنها مفتش بگذارد که مواظب اشیائی که استخراج میشود باشد گمان میکنم که خیلی از روی انصاف است که صدی بیست را بدولت بدهند بدهند که دولت یک قدری را صرف مخارج مأمور خودش بکند و یک قدری هم مال خودش باشد آنها هم با کمال رغبت حاضرند که این صدی بیست را بدهند بلکه بطوری که عرض کردم حاضرند نصف نصف کار بکنند چنانکه املاکی که تعلق باشخاص دارد اغلب میروند و در آنجا ها و بنصف نصف کار میکنند که مخارج مال آنها میباشد و نصف راه هم بصاحبان املاک میدهند در این صورت بنده تصور میکنم که صدی بیست یک تحمیل فوق العاده نباشد تا اینکه آقایان مخالفت بفرمایند - امادر خصوص اینکه فرمودند که این اختیار را خوبست بصاحبان اشیاء عتیقه گذاشت که مختار باشند در اینکه جنس بدهند یا پول بنده عرض میکنم اگر باین ترتیب باشد دولت باید یک چیزی هم تهیه بکند که دستی بآنها بدهد و اشیاء را از دستشان بگیرد آن نکته را که آقای مخبر فرمودند گمان میکنم که خیلی نکته صحیحی بود و اگر اینکار را بخواهید بکنید بکلی آن چیزهایی که برای دولت و مؤزه لازم است از بین خواهد رفت و آن چیزهایی را که پنجسال است بگردن دولت میاندازد و هیچوقت راضی نخواهند شد که یک چیز خوبی را بدولت بدهند

رئیس - گویا مذاکرات کافی باشد (گفتند کافی است)

اصلاحی از طرف آقای لواء الدوله پیشنهاد شده است خواننده میشود و رأی میگیریم (بعبارت ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم که از کلیه استخراجات ده یک گرفته شود.

رئیس - کمیسیون این پیشنهاد را قبول می کند.

افتخار الواعظین - کمیسیون این پیشنهاد را نمی تواند قبول بکند بجهت اینکه همانطوریکه فرمودند خیلی هاستند که حاضرند نصف بدهند و کمیسیون برای ملاحظه حال آنها و تجارت مملکت گفته است که فقط صدی بیست از آنها را بدولت بدهند یعنی کسیکه یک تومان می خواهد نفع ببرد دو هزارش را بدولت بدهد و این یک چیز زیادی نیست.

رئیس - آقای لواء الدوله توضیح بدهید

لواء الدوله - عرض کنم این اشیاء عتیقه که استخراج میشود مسلماً مال آن صاحب ملک است و صاحب ملک ذیحق تر است از آن کسیکه امتیاز گرفته

است یا امتیاز داده است فرق ندارد دولت و امتیاز گیرنده هر دو نسبت بصاحب ملک خارج هستند صاحب ملک یا صاحب اشیاء عتیقه باید یک چیزی بدولت بدهند که این در خاک او است و اگر یک کسی در ملک خودش یک چیزی پیدا بکنند به بینیم قانون شرع اجازه میدهند که این مال دولت باشد یا خیر البته معلوم است که قانون شرع چنین اجازه را نمیدهد ولی چون دولت هم مخارجی دارد که لازم است ادارات خودش را تشکیل بدهد و یک اداره راحت باشد از بعضی مخذورات و اشکالات از این جهت ممکن است که ده یک از این اشخاص گرفته شود مثل اینکه یک چیزی هم بنده در مالیات مستقیم پیشنهاد کرده بودم که باید کلیه ده یک گرفته شود و اگر این طور بشود خیلی بهتر خواهد بود هم از برای دولت هم از برای ملت.

رئیس - مذاکره در مالیات مستقیم نیست.

لواء الدوله - بنده عرض کردم مثل اینکه در مالیات مستقیم یک همچو پیشنهادی کردم

رئیس - رأی میگیریم باین پیشنهاد آقای لواء الدوله - آقایانیکه این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نمایند (اغلب قیام نکردند)

رئیس - قابل توجه نشد - پیشنهادی آقای حاج سید ابراهیم کرده اند خواننده میشود (بعبارت ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد می کنم که ماده (۳) این طور نوشته شود . . .

از کلیه اشیاء مستخرجه دولت صدی بیست بدون مخارج استخراج بعنوان مالیات از عین جنس یا قیمت دریافت خواهد کرد .

رئیس - کمیسیون قبول دارد یا خیر

افتخار الواعظین - این پیشنهاد آقا فقط آن قسمت آخری را انداخته است که کمیسیون نوشته بود دولت در اخذ عین یا قیمت مختار است و گویا ایشان می خواهند این اختیار را بدهند بصاحب اشیاء عتیقه در صورتیکه آقای معاون فرمودند که اگر این اختیار با دولت نباشد و بصاحبان اشیاء عتیقه اختیار داده شود همیشه آن کاشی های بی قیمت رامی آورند بدولت می دهند و میگویند که شما باید صدی بیست از قیمت آنرا برای خودتان بردارید و تنه را بپادستی بدهید پس باید ملاحظه دولت را هم کرد و اگر چه پیشنهاد آقای لواء الدوله رد شد و این را لازم است بنده عرض کنم که این اجازه در شرع مطهر هم داده شده است که اگر کسی یک شیئی نفیسی پیدا کرد باید خمس آن را بیست المال مسلمانان بدهد کمیسیون هم همین ملاحظه خمس را قرار داده است که دولت بگیرد و اختیار گرفتن عین یا قیمت هم باید با خود دولت باشد و الا اسباب زحمت فراهم می آید

رئیس - آقای حاج سید ابراهیم توضیحی را که دارید بفرمائید

حاج سید ابراهیم - این پیشنهاد بنده دو فقره مطلب دارد یکی اینست که تصریح میشود که مراد از مخارج مستخرج است نه مخارج استخراج و تقشیر برای اینکه بخوبی رعایت حال ضعیفا و فقراء شده باشد که استخراج میکنند و یکی

دیگر اینکه مسئله اختیار داشتن دولت ییاصاحبان اشیاء عقیده را مسکوت عنه گذاشتیم برای اینکه لازمه اختیار یکطرف اختیار طرف دیگر هم هست و وقتی که قیمت را تعیین میکنند بسته برضایت طرفین است هر قیمتی که قیمت شد دولت قبول میکند در اینصورت دیگر لازم نیست که قید بکنیم که او مختار است و او مجبور است حالیه دیگر بسته بنظر و کلاهی محترم است .

آقا سید حسن مدرس - اینقانون را ما هم در آن نظری کرده ایم ولی الا خوبست این را عرض کنم که این مسئله مالیات را خوب است ما نسبت بشرع نهیم و اسسش را خمس یا ذکوة نگذاریم این مالیاتی است که اولیاء امور مینندند مملکت احتیاج مالیات دارد و بر حسب انصاف بنحوی که مراعات فقراء و ضعفا هم شده باشد یک مالیاتی وضع میکنند که کار مملکت هم پیشرفت بکند و اما در خصوص وضع این قانون البته باید ملاحظه مواد را بکنند که باعث سهولت کار بشود نه اینکه اسباب جلوگیری از این کار را فراهم بیاورد و یک مالیاتی با دقت باخارف مسئله جعل بکنند ما هم در این عبارت که ملاحظه کردیم آنچه بنظرمان آمد اینست که در این جهاتیکه کمیسیون محترم مرقوم فرموده اند قدری بی انصافی داشت حالا دیگر بسته بنظر و کلا محترم است

دیگر اینکه مسئله اختیار داشتن دولت ییاصاحبان اشیاء عقیده را مسکوت عنه گذاشتیم برای اینکه لازمه اختیار یکطرف اختیار طرف دیگر هم هست و وقتی که قیمت را تعیین میکنند بسته برضایت طرفین است هر قیمتی که قیمت شد دولت قبول میکند در اینصورت دیگر لازم نیست که قید بکنیم که او مختار است و او مجبور است حالیه دیگر بسته بنظر و کلاهی محترم است .

آقا سید حسن مدرس - اینقانون را ما هم در آن نظری کرده ایم ولی الا خوبست این را عرض کنم که این مسئله مالیات را خوب است ما نسبت بشرع نهیم و اسسش را خمس یا ذکوة نگذاریم این مالیاتی است که اولیاء امور مینندند مملکت احتیاج مالیات دارد و بر حسب انصاف بنحوی که مراعات فقراء و ضعفا هم شده باشد یک مالیاتی وضع میکنند که کار مملکت هم پیشرفت بکند و اما در خصوص وضع این قانون البته باید ملاحظه مواد را بکنند که باعث سهولت کار بشود نه اینکه اسباب جلوگیری از این کار را فراهم بیاورد و یک مالیاتی با دقت باخارف مسئله جعل بکنند ما هم در این عبارت که ملاحظه کردیم آنچه بنظرمان آمد اینست که در این جهاتیکه کمیسیون محترم مرقوم فرموده اند قدری بی انصافی داشت حالا دیگر بسته بنظر و کلا محترم است

رئیس - رأی میگیریم پیشنهاد آقای حاج سید ابراهیم - آقایانیکه این پیشنهاد را قابل توجه میدانند قیام نمایند (اغلب قیام نکردند)

رئیس - قابل توجه نشد - اصلاحی آقای حاج آقا پیشنهاد کرده اند خواننده میشود (ببابت ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم که عوض جمله (بدون مخارج استخراج) نوشته شود :

(بعده از وضع مخارج استخراج)

رئیس - این همان اصلاح آقای حاج سید ابراهیم است .

حاج آقا - این غیر از اوست اجازه فرمائید توضیح عرض کنم .

رئیس - فرمائید .

حاج آقا - آن اصلاحیکه پیشنهاد شده بود راجع بمخارج دولتی بوده و بنده خواستم که تصریح بشود باینکه نظر بمخارج دولتی نیست و این چیزی را هم که پیشنهاد کرده ام راجع بمخارج خود استخراج است یکمرتبه هم در کلیات این مسئله گفتگو شد و بنده عرض خود را کردم ولی باز امروز لایم از اینکه مدافعه بکنم ما باید شرکت بدیم دولت را در منافع اشیائی که استخراج میشود یعنی کسی که استخراج است در نفع خود دولت را شریک خود بداند و نباید ما الزام بکنیم یک شخصی را که زحمت میکشد و یک چیزی را استخراج میکند باینکه هر گاه مطابق مخارج خودش که برای آنجا و استخراج آن چیز کرده است یک چیزی پیدا کرده باز بدولت از آن چیزیکه استخراج شده است که شاید در استخراج آن ضرر هم کرده است یک چیزی بدهد و بگویم از اینکه منفعت داشته باشد برای او یا نداشته باشد باید صدی بیست قیمت آن را

دولت بدهد بنده یک همچو مالیاتی وضع شدنش را در مجلس شورای ملی خیلی دور از انصاف میدانم بواسطه اینکه ما خیلی که بتوانیم رعایت دولت را در منافع کرده باشیم باید رعایت او را در شرکت با منافع و با عایدات اشخاص ملحوظ بدانیم والا کسیکه این کار را میکند ممکنست مطابق مخارجی که کرده است بدستش بیاید و ممکنست باندازه سرمایه هم بدستش نیاید و هم ممکن است که منفعتی از آن حاصل نیاید حالا ما در آن دو قسم اولی بیاییم دولت را شرکت بدیم و بگوئیم از آن چیزی که خارج شده است ولو اینکه باندازه مالیه که صرف آن کرده است بدستش نیامده است باید صدی بیست آنرا بدولت بدهد یک تمجیل و ضرر فوق العاده است که میخواستیم بآن اشخاص بدیم از اینجهت بنده پیشنهاد کردم که از حاصل آن چیزیکه بدست میآید بعد از وضع مخارج اگر منفعتی بمستخرج عاید شده باشد آنوقت صدی بیست آن را بدولت بدهد بنده عقیده ام این است حالا آقایان اگر نظرشان به این است که در اینصورت صدی بیست هم کم است صدی بیست و پنج قرار بدیم صدی سی قرار بدهند صدی چهل قرار بدهند هر قدر که دلشان میخواهد و انصافشان مقتضی است بنویسند که بعد از وضع مخارج گرفته شود والا خیلی از اشخاص هستند که مخارج می کنند و چیزی بدستشان نمیآید در این صورت خلاف عدالت است که ما بگوئیم صدی بیست آنرا باید بدهند .

رئیس - اصلاح شاهم همین معنی را دارد و یعنی هر دویکی است .

حاج شیخ اسدالله - بله همین است .

معاون وزارت فوائد عامه - شرحی را که آقای حاج آقا فرمودند باید نظرشان باین نکته متوجه باشد که در وضع مالیات باید ملاحظه کرد که یک شکلی وضع بشود که گرفتن او بهتر باشد برای دولت والا اگر یک طوری باشد که مقدار زیادتر از آن باید صرف گرفتن آن بشود آن هیچ برای دولت نخواهد داشت و این ترتیبی که ایشان میفرمایند اگر چه یک ترتیب خیلی خوبی است ولی برای معاون کارهای بزرگی است که یک دفتر تجارت خانه و یک اداره ضبط و یک ترتیبی دارند آنوقت در آخر سال هم دولت میرود رسیدگی میکند و عایدی آنرا می بیند و باندازه که حق دارد از آن بر میدارد ولی در یک مسئله حفاری که یک نفر است یا پنج نفر عمله دولت از کجا برود مخارج آنرا ثبت و ضبط بکنند که این چقدر خرج کرده است و باید یک چیزی بدهد یا نباید بدهد همچو چیزی ممکن نیست بشود بجهت اینکه دولت نمیتواند درصد هزار جا که این کار میشود این اسباب را فراهم بیاورد و مأمورین برای آن معین بکنند .

رئیس - رأی میگیریم باین اصلاح آقای حاج آقا و آقای حاج شیخ اسدالله آقایانی که این اصلاح را قابل توجه میدانند قیام نمایند (اغلب قیام نکردند)

رئیس - قابل توجه نشد . ماده (۴) خوانده می شود (ببابت ذیل قرائت شد) .

ماده (۴) از طلا آلات و نقره آلات مسکوک و غیر مسکوک و همچنین جواهر آلات و نقرات مستخرجه دولت از صدی چهل از عین یا قیمت دریافت مینماید .

غیر مسکوک و همچنین جواهر آلات و نقرات مستخرجه دولت از صدی چهل از عین یا قیمت دریافت مینماید .

حاج وکیل الرعایا - ایراد بنده در ماده (۴) باز تا یک اندازه مخفی خودش را جاداه است بنده عرض می کنم اگر بازم در اینجا بفرمائید که دولت مقرر می خواهد باینجهت دولت را مختار میکنیم که عین را بگیرد یا قیمت را بگیرد عرض می کنم که صحیح است دولتی مثل دولت ایران موزه لازم دارد ولی بهتر است که آن موزه مزین بدالت باشد اگر بدالت شد نمایش خوبی دارد ولی اگر مزین بدالت نشد هر کسی بآنها نگاه بکند تحسین نخواهد کرد از اینجهت بنده گمان میکنم اینکه ما بکلی در اینجا بدولت اختیار بدیم در این که عین را بگیرد یا جنس را بگیرد این باندازه اسباب زحمت میشود که ناچاریم بعد از یک مقدار کمی که گذشت همین قانون را در اینجا فسخ بکنیم و بگوئیم اشتباه شده است کدام عدالت تصدیق می کند که از یک نفر بیچاره که کار او در مقابل آفتاب رفتن و از زیر زمین چیزی بیرون آوردن است که تقریباً نزدیک است به از عدم بوجود آوردن آنوقت باید در مقابل دولت اینطور تسلیم بشود که دولت مختار باشد در گرفتن عین جنس یا قیمت آنهم کدام دولت اگر این آقایانی باشند که اینجا نشسته اند صحیح است و عیبی ندارند اما باید دانست که در بیابان کی با او طرف است میفرمایند اگر اینطور نشود آنوقت دولت صاحب یکگشت اشغال میشود بنده عرض می کنم که آن بیچاره چه تصصیر کرده است که هم آفتاب خورده است و هم پول خرج کرده است و هم یکگشت اشغال باید ببرد پس بنده عرض می کنم که این خلاف عدالت است و این اختیار باید با آن طرف باشد بواسطه اینکه دولت در هر موقعی که باشد قوی است .

آقا سید حسین اردوبلی - این طلا آلات و نقره آلات مسکوک و غیره که نوشته شده است خوبست آقای مخبر یا آقای معاون توضیح بدهند که چه اختیاری داشته است از سایر اشیاء مستخرجه که در اینجا استثناء شده است و این مطلب سبب این میشود که غالباً خیلی برخلاف انصاف اتفاق می افتد که رفتار بشود مثلا یک زمردی یا یک فیروزی را شاید یک کسی پیدا بکند دوهزار تومان قیمت داشته باشد آنوقت شاید بخواهد همین را بچهار صد تومان از او بخرند اما اگر یک چیزی غیر از این باشد شاید هزار و پانصد تومان قیمت بکنند و صدی بیست آنرا از او بگیرند در صورتیکه شاید جنسش آن اندازه قیمت ترا نداشته باشد دیگر اینکه چطور شده است که از سایر اشیاء مستخرجه صدی بیست می گیرند و از جواهر آلات و مسکوکات صدی چهل و یک نقطه نظر بنده هم همان اشکالی است که آقای حاج وکیل الرعایا کردند که لازم است این اختیار بصاحب مال داده شود حالا چون تکرار میشود عرض نمیکنم هم قدر میخواستم اظهار بکنم که بنده هم همان اشکال را دارم و در این مسئله با ایشان موافقم .

معاون وزارت فوائد عامه - علتش خیلی واضح است بجهت اینکه این قسم از مستخرجات یک قیمت عارض موهومی دارد و بطور اینکه فلان قیمت را میتواند پیدا بکند از آن صدی بیست میگیرد ولی

طلا نقره یک قیمت معینی دارد در هر وقت آن قیمت اصلی او جانی نمیرود و بلکه بر قیمت اصلی خودش بر حسب کیفیت مخصوصی که شاید داشته باشد چندین برابر افزوده میشود ولی در هر حال یک قیمت معینی دارد که هیچ تردیدی در آن نیست و البته چون این یک چیزی است که همیشه مشتری دارد و هر کس آنرا بخرد آنرا دولت بکفالتی بیشتر باید بگیرد باینجهت است که از طلا آلات و نقره آلات صدی چهل نوشته شده است که باید بدولت بدهند و از سایر چیزها صدی بیست است .

آقا میرزا اسدالله خان کردستانی - بنده در ماده قبل هم اجازه خواسته بودم و ممکن نشد عرایض خود را بکنم اینست که در اینجا اجازه خواستم این مالیاتی که در اینجا گرفته می شود بنده می بینم که برای دولت یک مخارج زیادی خواهد داشت و بالاخره بعد از مخارج دولت در اخذ این مالیات دچار اشکالات خواهد شد باین معنی طوری که اینجا نوشته شده است که از عین جنس باید بدهد یا بدینیم که عین جنس قابل قیمت نیست مثلاً که از سه پارچه ظرفی که بیرون می آورد صدی بیست بدولت بدهد یا باید خود آن شخص بر دارد پولش را بدولت بدهد و از طرف دیگر باید ملاحظه بکنیم که این یک مال التجاره است که تا با معرض فروش نیامده است و چند دست مختلف خریدار و فروشنده را ندیده باشد قیمت اصلی خود را پیدا نمیکند قیمت اصلی خودش را وقتی پیدا میکنند که بخواهد از این مملکت خارج بشود و بدست آن خریدار اخیری بیفتد که میخواهد از مملکت خارج بکند اما از آنجائیکه بیرون میآورد ممکن است ده تومان ببرد و وقتی که دست گشت ممکن است هزار تومان ببرد یا لاقبل دوست تومان ببرد در اینصورت بنده تصور میکنم که دولت نتواند بآن نتیجه مطلوبه باین ترتیب اخذ مالیات برسد کلیه جسی که از آنجا خارج می شود مخصوصاً در سال هشتاد هزار تومان میشود .

رئیس - ماده سیم گذشت .

میرزا اسدالله خان - کلیات مالیاتی که از آنجا گرفته میشود هشتاد هزار تومان میشود خیلی از این را بگیریم که جواهرات و مسکوک باشد ممکن است پنج هزار تومان این مسکوک باشد و همانطور که آقای حاج سید ابراهیم فرمودند هیچ جهتی بنده نمی بینم که فرقی بین اشیاء کاشی و طلا آلات بگذارند بواسطه آنکه بتجربه دیده شده است که ظرفهاییکه از خاک بیرون میآید بیشتر از وزن طلا قیمت دارد و فرقی ندارد و آن اندازه هم که آقای معاون فرمودند زحمتی ندارد که مسکوک و غیر مسکوک را از زیر زمین بیرون بیاورند پس بنده پیشنهاد میکنم چنانچه هیئت دولت موافقت داشته باشند با این پیشنهاد بنده باین مالیات قناعت کنند و مفتشین در سر آن محلهای حفر داشته باشیم برای اینکه نظارت بکنند در بیرون آوردن و غیره و غیره و قیمت اصلی خودش را دارا شده است از دفاتر دولتی دریافت نمایند .

آقا محمد - بنده عرض میکنم یک دقتی در این قانون و در این ماده هست آنرا نباید از دست داد تا تقریباً منابع ثروتی درستی برای دولت نداریم صنایع و حرفی نداریم تقریباً منحصر است به عین معادن و حفاریات بعد هم دولت خودش نمیتواند این

را اداره بکند چون منحصر نیست بجل معین و یک دخل معین ندارد منحصر است باینکه خود ملتا اجازه یا امتیاز بگیرند و بروند کار بکنند حالا باید به بینیم که اراضی که هست برای اینکار سابق جریبی (۱۵) تومان قیمتش بوده حالا (۲۰۰) تومان اجاره می کنند مبالغی مصارف و مخارج میکنند از کار و زندگی خودشان باز نمانند .

رئیس - سر کار هم دارید از موضوع خارج میشوید در ماده (۲) میفرمائید .

آقا محمد - در ماده چهارم است حالا آمد آقدر خرج کرد پنج اشرفی یاسه تا سکه قدیم یا جدید بیرون آورد این را باید دو تای آنرا بدولت بدهد این جور تضییق در این ماده و در سایر مواد هم اسباب این میشود که بکلی این بیفایده میشود ابتدا نه دولت و نه ملت از این انتفاعی نمیسیرد و همین طوری که عرض کردم اسباب اشکال خواهد شد و عرایض خودم را در کلیه مواد در جای خودش عرض میکنم و در این ماده هم عرض می کنم بهمان ترتیبی که فرمودند صدی ده و ده یک باشد بهتر است اینرا بنده صحیح میدانم

رئیس - مذاکرات را آقایان کافی نمیدانند؟ (اظهار شد کافی است)

(ماده پنجم بعبارت ذیل قرائت شد)

ماده الحاقیه (۵) کلیه دفاین مستخرجه (از اراضی که از دولت اجازه گرفته شده است) متعلق بدولت است فقط صدی ده بمستخرج داده خواهد شد .

رئیس - آقای کردستانی در ماده (۵) مخالفتی دارید .

آقا میرزا اسدالله خان - در ماده (۴) پیشنهادی داشتم .

رئیس - حالا موقع نیست سه روز قبل اطلاع دارم که این قانون جزء دستور امروز است خوبست پیشنهاد را در موقع بنویسید بفرستید .

محمد هاشم میرزا - عرض میکنم در آن ماده جواب داده شد گذشت آیا در این ماده شخصی که در ملک دولت دقتیه پیدا کرده است معلوم است که مخارجی پیدا نخواهد کرد و اگر صدی ده بدهد کم است ولی اگر بنشیند پنج هزار تومان و چهار هزار تومان خرج کرده است یک دقتیه پیدا کرد حالا بیرون بدون اینکه خرج او را برسد که چقدر خرج کرده است نسنجیده بگویند که یک ده یکی باو بدهند باید یک ترتیبی داد که کاملاً موافقت با عدالت داشته باشد باید دولت تصور کند که خودش کار کرده و این آدم بعد از زحمات و مخارج زیاد رفت و بالاخره یک دقتیه پیدا کرد حالا باید مخارج او را محسوب بدارند و صدی ده هم اگر زیاد می دانند صدی پنج باو بدهند و این صدی ده دادن باو را در این موقع بنده عقیده ندارم و عقیده ام این است مخارج هم حساب بشود و اگر توضیحی دارند که بسیار خوب والا بنده پیشنهاد خواهم کرد

افتخار الواعظین مخبر - حضرت والا باید بدانند که از برای استخراج و پیدا کردن یک دقتیه کسی پنج هزار تومان و چهار هزار تومان خرج نمی

کند یعنی محتاج بیک ماشین آلات و بعضی چیزهای دیگر که بر قیمت و بر خرج باشد نیست اغلب این جور دقتیه ها تصادفاً پیدا میشود مثلاً شخص میرود در منزل خودش مثل اینکه خاطر مبارکشان مسبوق است که در سبزواری رفتند حوضی بکنند آنجا یک ظرفی پیدا شد که بر بود از طلای مسکوک لکن چون دولت قانون صحیحی نداشت پس از زحمات زیاد (۳۸) دانه او را نظمیۀ توانست پیدا کند باقی دیگرش را ندانست کی خورد غالباً می بیند دو تا عمده است که میرود بی بکند یا مشغول کار دیگری بشود یا در صحرا مشغول شخم کردن است یک مرتبه بر می خورد یک ظرفی که در میان آن ظرف جواهر است یا لای مسکوک است پس خرج زیادی برای آن شخص نشد و همان صده را که دولت بآن شخص بدهد و اومی تواند همان قسمت خودش را در کمال آسایش و راحتی بدون تعرض و زحمت و تعرض و زحمت کسیکه او را ببرد حبس کنند و صدمه بزنند که خیر صدانه نه بوده است پنج هزار دانه است راستش را بگو و غیر از اینها که همه آقایان می دانند همان صده را که دولت باو بدهد برساند قسمت خودش را بفرود و بمصرف خودش برساند خیلی باید متشکر باشد و این را بدانند که از برای پیدا کردن دقتیه یک خرج زیادی منظور نیست

ارباب کیمشرو - بنده تصور میکنم لازم است آقای مخبر همه جا همراه این لایحه باشند و این توضیحات را بدهند بجهت اینکه این عبارت این طور نمی فهماند که اگر کسی رفت در خانه خودش حوضی بسازد و یک دقتیه پیدا کرد آنوقت صده بدولت بدهد و در موارد دیگر شکل دیگر داشته باشد عقیده بنده این است که در اینجا باید قید بشود که کلیه آن صده را بانضمام مخارجی که کرده است بدهد و الا ما نمی دانیم در جاهائی که حفاریاتی کنند چه چیز بیرون می آید شاید یک مبالغ زیادی که خرج کرد آنوقت یک دقتیه پیدا بکند که یک چیز جزئی داشته باشد و دولت که فقط یکسده دهی باو خواهد داد که شاید مساوی با آن مخارجش هم نباشد اگر شاهزاده پیشنهاد نکنند بنده پیشنهاد خواهم کرد که آن مخارج را باو بدهند

معاون وزارت فوائد عامه - اینکه میفرمائید که اگر یک مخارج زیادی کرده باشند بنده میخواهم عرض کنم که چهار تصور میفرمائید که یکصد هزار تومان خرج بکنند تا یک دقتیه پیدا بکنند اگر معتقدیم باینکه کسی رمل بیندازد که در زیر خاک یک چیزی هست آنوقت برود بصورت آن رمل صد هزار تومان خرج بکند آخر هم نتیجه نرسد آن صحیح است و الا دقتیه یک چیزی نیست که بگوید بروم و فلان قدر سرمایه صرف بکنم تا اینکه به بینم بیک چیزی برسم یا اینکه نبرسم وقتی که یک چیزی است که بطور اتفاقی یا در ضمن کارهای دیگر استخراج میشود و آن همیشه در ضمن کارهای دیگر است و این نمیشود که گهت کسی برود و در نقطه مخصوصی مخارج زیادی بکند بامد اینکه حکماً یک دقتیه است حتماً یک همچو چیزی نیست مگر اینکه سابقه داشته باشد برود این کار را بکند دقتیه همیشه یک چیزی است که فوق العاده پیدا میشود و هیچوقت سرمایه و مخارج مستقیمی بآن تعلق نمی گیرد و آن

کند یعنی محتاج بیک ماشین آلات و بعضی چیزهای دیگر که بر قیمت و بر خرج باشد نیست اغلب این جور دقتیه ها تصادفاً پیدا میشود مثلاً شخص میرود در منزل خودش مثل اینکه خاطر مبارکشان مسبوق است که در سبزواری رفتند حوضی بکنند آنجا یک ظرفی پیدا شد که بر بود از طلای مسکوک لکن چون دولت قانون صحیحی نداشت پس از زحمات زیاد (۳۸) دانه او را نظمیۀ توانست پیدا کند باقی دیگرش را ندانست کی خورد غالباً می بیند دو تا عمده است که میرود بی بکند یا مشغول کار دیگری بشود یا در صحرا مشغول شخم کردن است یک مرتبه بر می خورد یک ظرفی که در میان آن ظرف جواهر است یا لای مسکوک است پس خرج زیادی برای آن شخص نشد و همان صده را که دولت بآن شخص بدهد و اومی تواند همان قسمت خودش را در کمال آسایش و راحتی بدون تعرض و زحمت و تعرض و زحمت کسیکه او را ببرد حبس کنند و صدمه بزنند که خیر صدانه نه بوده است پنج هزار دانه است راستش را بگو و غیر از اینها که همه آقایان می دانند همان صده را که دولت باو بدهد برساند قسمت خودش را بفرود و بمصرف خودش برساند خیلی باید متشکر باشد و این را بدانند که از برای پیدا کردن دقتیه یک خرج زیادی منظور نیست

ارباب کیمشرو - بنده تصور میکنم لازم است آقای مخبر همه جا همراه این لایحه باشند و این توضیحات را بدهند بجهت اینکه این عبارت این طور نمی فهماند که اگر کسی رفت در خانه خودش حوضی بسازد و یک دقتیه پیدا کرد آنوقت صده بدولت بدهد و در موارد دیگر شکل دیگر داشته باشد عقیده بنده این است که در اینجا باید قید بشود که کلیه آن صده را بانضمام مخارجی که کرده است بدهد و الا ما نمی دانیم در جاهائی که حفاریاتی کنند چه چیز بیرون می آید شاید یک مبالغ زیادی که خرج کرد آنوقت یک دقتیه پیدا بکند که یک چیز جزئی داشته باشد و دولت که فقط یکسده دهی باو خواهد داد که شاید مساوی با آن مخارجش هم نباشد اگر شاهزاده پیشنهاد نکنند بنده پیشنهاد خواهم کرد که آن مخارج را باو بدهند

معاون وزارت فوائد عامه - اینکه میفرمائید که اگر یک مخارج زیادی کرده باشند بنده میخواهم عرض کنم که چهار تصور میفرمائید که یکصد هزار تومان خرج بکنند تا یک دقتیه پیدا بکنند اگر معتقدیم باینکه کسی رمل بیندازد که در زیر خاک یک چیزی هست آنوقت برود بصورت آن رمل صد هزار تومان خرج بکند آخر هم نتیجه نرسد آن صحیح است و الا دقتیه یک چیزی نیست که بگوید بروم و فلان قدر سرمایه صرف بکنم تا اینکه به بینم بیک چیزی برسم یا اینکه نبرسم وقتی که یک چیزی است که بطور اتفاقی یا در ضمن کارهای دیگر استخراج میشود و آن همیشه در ضمن کارهای دیگر است و این نمیشود که گهت کسی برود و در نقطه مخصوصی مخارج زیادی بکند بامد اینکه حکماً یک دقتیه است حتماً یک همچو چیزی نیست مگر اینکه سابقه داشته باشد برود این کار را بکند دقتیه همیشه یک چیزی است که فوق العاده پیدا میشود و هیچوقت سرمایه و مخارج مستقیمی بآن تعلق نمی گیرد و آن

رئیس - ماده شش از قانون عتیقات خوانده می شود (ماده مزبور عبارت ذیل قرائت گردید

ماده ۶ - آنچه اثاثیه سلطنتی از قبیل تاج و تخت و شمیر و کمر و شمیر و خود وزره و نیزه و سایر آلات حربیه مرصع بجواهر و همچنین ظروف و اشیاء دیگر که در آن اسم سلطانی منقور و علائم دیگر معلوم باشد که متعلق بسلطانی بوده متعلق بدولت خواهد بود و دولت درازای حق الزحمه ده یک از قیمت آنرا بستمخرج میدهد

رئیس - مخالفی نیست؟ (آقا شیخ غلام حسین بنده)

آقا شیخ غلامحسین - بنده چنانچه در ماده قبل عرض کردم در این ماده هم عرض میکنم که اگر بنا باشد این قانون باین ترتیب از مجلس بگذرد بکلی استخراج عتیقات از میان خواهد رفت آنجا شما میگویند تاج و تخت کمر و شمیر و سایر آلات مرصع و هر ظرف و اشیائی که اسم سلطانیست و در او منقش است و یا علائمی در او باشد راجع بسلطنت است دولت همه را تصرف می کند صدها میده با شما صیقله استخراج کرده اند و بنده تصور میکنم که اگر این ماده بگذرد هیچکس نخواهد رفت استخراج عتیقات کند و عقده بنده این است خوب بود که وزارت فوائد عامه با کمیسیون در کلیه یک ماده واحد پیشنهادی کردند که از جمله اشیائیکه استخراج میشود صدی نود و دو دولت برد صدی ده بستمخرج بدهد دیگر لازم نبود چندین ماده باشد بجهت اینکه این ماده با ملاحظه ماده ۷ دیگر موضوعی نماند در ماده سوم و چهارم مینویسند که صدی ۲۰ داده میشود بدولت بعنوان مالیات و بازم تکرار می کنم عرض خودم را که اگر این قانون باین ترتیب از مجلس بگذرد بکلی استخراج عتیقات از بین خواهد رفت .

معاون علوم - تصویریکه آقای آقا شیخ - غلامحسین فرمودند بنده هیچ نمیتوانم تصور کنم که این قسم عتیقات خیلی زیاد است و حکماً هر کس در این باب اقدام بکند چیزی بدستش نخواهد آمد این هیچ دخلی باین قبیل چیزها ندارد اینها را بطور اتفاق و بطور احتیاط نوشتیم و یقین داریم که اگر بیست سال در اراضی این مملکت حفاریات کنند شاید ۵ پارچه از این چیزها بیرون بیاید و این بطور استثناء فوق العاده نوشته شده که اگر یک همچو چیزی باشد این قسم رفتار بشود و الا آنچه نیزه که امروز طرف توجه است و مقصود از عتیقات هم آنها است اینها همان چیز است که در مواد قبل ذکر شد و اینها را عرض کردم بطور فوق العاده نوشته شده و در واقع بحال موهوم است و شاید هیچ وقت هم همچو چیزهایی استخراج نشود .

حاج سید ابراهیم - این بیانات آقای معاون هیچ نتیجه و جواب قانعی نمیشود بجهت اینکه میگوید ظروف و اشیائیکه اسم سلطان یا علائمی در او باشد که معلوم شود مال سلطنت است اولاً سؤال میکنم که آن علائم چه خواهد بود البته بنابرین اگر یک حاکمی هم از طرف سلطانی حاکم باشد چیزی در اشیائی منقور کند و یا علائمی از آن حکم در اشیائی باشد البته آنها هم متعلق بسلطان است بنده نمیخواهم سؤال بکنم از آقای معاون که پس از این استثناء که غیر از یک کاسه کلی برای مستخرج چه باقی خواهد ماند و بعد از این استثنای متوالی چه ستم خواهد کرد .

افتخار الواعظین - اینجا اگر چنانچه کمیسیون فقط قناعت می کرد بهمان جمله کمیسیون فقط اسم سلطانی در او منقور باشد فرمایش آقای حاج سید ابراهیم وارد بود ولی اینجا نوشته شده است که در آن علائمی باشد مقصود این است که از روی آن علائم مدلل و ثابت شود که این جزء اثاثیه سلطنتی بوده است و متعلق بیک پادشاهی بوده است اما آقای حاج سید ابراهیم تصدیق نخواهند فرمود اما اگر یک چیزی متعلق بیادشاهی خارج شود او متعلق بیادشاه و دولت نخواهد بود بلکه تصدیق خواهند فرمود اثاثیه سلطنت متعلق بدولت است اینجا کمیسیون فقط اسم سلطان منقور باشد را کافی ندانست قید کردند که بعلاوه دیگر ثابت شود که این از اثاثیه سلطنتی بوده است و متعلق بیادشاهی است و قتیکه ثابت شد که جزء اثاثیه سلطنت است بدیهی است که باید متعلق بدولت و پادشاه باشد .

آقا محمد بروجردی - بنده اولاً این مقدار را که معین کرده اند خیلی زیاد میدانم بهمان ادله که ذکر شد که حالا تفصیل نمیدهم و بعلاوه این لفظ علائم خیلی اسباب اشکال و صوبت تکلیف خواهد شد همین جوییکه آقای افتخار الواعظین اظهار نمودند و جواب این نشد این که میگوید در ظروف و اشیائیکه در آن اسم سلطانی منقور و یا علائمی باشد عرض میکنم که در اغلب این عتیقات خاصه این ظروف کاشی که چندین قیمتی در آنها نیست مگر در او خطی یا تاریخی باشد که یک اندازه رفع الضرر مخارج مستخرج را بکند مثلاً فرض بفرمائید که نوشته شده است در او که این ظرف در زمان سلطنت فلان سلطان ساخته شده است این ابداً ربطی با اثاثیه سلطنتی ندارد و این کالین جا فقط نوشته شده است و این مسئله اسباب این میشود که مأمورین دولت با قوه قاهره او را خواهند برد و فی الواقع چیزی باقی نخواهد ماند برای مستخرج مگر دو سه تیکه های شکسته که ناقص است و این لفظ متشابه است خوبست توضیح بشود بعلاوه این مالیاتی که وضع شده است خیلی زیاد است .

مهرزاد الملک - بنده تصور میکنم که این اظهاراتی که این جا میشود چندین موافق با واقع و مقصود ما نباشد یعنی این ماده که نوشته شده است نگفته است که کسی حفاریات نکند که این را توضیح بکند باید تصدیق بکنیم استخراجی که میشود تنها برای اثاثیه سلطنتی نیست برای بعضی چیزهاییست که قیمتی باشد و حالا حقیقتاً بعضی چیزها است که جزو آن چیزهایی است که باید متعلق بدولت باشد و باید جزو اثاثیه سلطنتی و ملتی باشد و حالا باسم غیر و گذار شده است با اثاثیه سلطنتی از قبیل تخت و تاج و شمیر و کمر و شمیر و غیره چیز فوق العاده نوشته شده است نوشته اگر مال سلطانی بوده باشد باسم پادشاهی باشد که معلوم بکند که این اشیاء مال آن پادشاه بوده است آن وقت آن متعلق بدولت است هیچ نگفته اند همین که یک شعر نوشته در او و اسم آن پادشاه هم جزء آن شعر باشد متعلق بدولت است خیر اینطور نیست میگوید علائمی باشد که ثابت بکند که این مال یک دولت و سلطانی بوده است اگر فرض بکنیم که حفاریات نخواهد بود

جزء اثاثیه سلطنتی بوده است و متعلق بیادشاه است و اما میفرمایند که بورت آنها بدهند اغلب سلاطین که اگر این اشیاء استخراج شود و پیدا شود ما باید بورت آنها را بدانیم گمان میکنم ماهیچ دودمان و ورانشان را نتوانیم بیابیم باید داد بدولت و پادشاه عصر اینجا مراد این است که اگر ثابت شد جزء اثاثیه سلطنتی است متعلق بدولت است حالا اگر عبارت را کافی نمیدانند پیشنهادی بفرمایند البته مجلس و کمیسیون خواهند پذیرفت .

رئیس - گویا مذاکرات کافی است پیشنهادی از طرف محمد هاشم میرزا شده است قرائت میشود (پیشنهاد مزبور عبارت ذیل قرائت شد) بنده پیشنهاد میکنم جزء آخر ماده (۶) اینطور نوشته شود - دولت علاوه مخارج مستخرج ده یک قیمت آنرا بعنوان حق الزحمه بستمخرج میدهد .

محمد هاشم میرزا - بنده که آن پیشنهاد را نمودم بالاخره چون پیشنهاد آقای حاج آقا که تفصیل باراضی دولت بود قابل توجه شد پیشنهاد بنده رد شد شاید قانع باشم ولی در این ماده که هیچ اختصاص باراضی دولت هم داده نشده است و مطلقاً میگویم هر چه پیدا شد از قبیل این اشیاء چه از اراضی دولت و چه غیر اراضی دولت ده یک بستمخرج میدهند مابقی حق دولت است بنده ده یک را کافی نمی دانم یقیناً باید مخارج او را منظور داشت و پس از مخارج ده یک بعنوان حق الزحمه باو بدهند و حالا مثل بعضی از آقایان در مصداقش کاری نداریم که کدام یک از اشیاء را باید گفت متعلق بدولت است او از موضوع ما خارج است و در این مسئله خیلی باید مذاکره شود ولی بنده عرض می کنم اگر همچو چیزی پیدا شد اعم از اینکه در اراضی دولت یا غیر دولت خوب است آقای مخبر حق الزحمه را همان ده یک قرار بدهند و ممکن هست که در ملک خودش باشد و زحمت هم کشیده باشد ولی مخارج استخراج او را هم بدهند پس از وضع مخارج ده یک حق الزحمه بدهند اگر هم زیاد میدانید ده نیم حق الزحمه بدهند .

رئیس - مخبر کمیسیون قبول دارد این پیشنهاد را ؟

مخبر - چون تشخیص مخارج یک چیزی است که ممکن است اسباب زحمت و اختلاف بین مستخرج و مأمورین بشود باینجهت کمیسیون دادن مخارج را تصویب نمیکند .

رئیس - رأی میگیریم باین اصلاح آقایانی که تصویب می کنند قیام نمایند (کسی قیام نکرد)

رئیس - قابل توجه نشد آقای رئیس الوزراء اظهاری داشتید ؟

رئیس الوزراء - از بابت بودجه دربار بود هیئت وزراء لایحه پیشنهاد کرده اند که قرائت بشود حضور نمایندگان محترم محض اطلاع السلطنه مسلم بود که نظر اولیاء دولت و نمایندگان ملت همیشه بر این بود که از نظریات و اطلاعات و راههای مقننه ایشان استفاده بکنیم و در امورات مسلکتی نظریات و رأی ایشان را بحمل توجه قرار

بدهیم که برای ما اسباب سعادت و موجب پیشرفت مقاصد است و لکن متأسفانه در یکی از امور که مستقیماً راجع بایشان بود غفلتی واقع شده است بدون اینکه نظریات و ملاحظه ایشان در آن بشود از مجلس گذشته و این مسئله مسلماً خیلی بمقام نیابت سلطنت برخورد کرده است و حق هم نیست باین واسطه هیئت وزراء در این باب لایحه بمجلس محترم پیشنهاد کردند که اینک از اطلاع خاطر نمایندگان محترم میگذرد (لایحه مزبور را بعبارت ذیل آقای وزیر خارجه قرائت نمود)

مقام محترم مجلس شورای ملی - چون از قرار معلوم بودجه دربار در این چند روز در مجلس تحت مذاکره آمده و باحث و اصلاحی کدر کمیسیون بودجه سابق شده بود از مجلس گذشته است هیئت وزراء لازم میدانند تفصیل امر و بی ترتیبی پیشنهاد آنرا با اطلاع نمایندگان محترم برسانند و اولی ورود و الاحضرت اقدس آقای نایب السلطنه دامت عظمة معروض افتاد که بودجه بجز هم در عهد نیابت سلطنت و وزارت دربار سابق داشته و پیشنهاد کرده بودند بعد از انتخاب و الاحضرت معظم الیه باین مقام در غیاب ایشان بدین اینکه تحصیل اجازه کرده باشند یا از مبنی و ترتیب آن و الاحضرت اقدس را استحضاری حاصل آمده باشد در کمیسیون مجلس در آن تغییرات داده شده و الا حضرت معظم له بعد از ورود خودشان محض اینکه موافق قواعد معموله نباید بودجه دربار بجز بوجه مجلس رفته باشد بریاست سابق مجلس و معاون وزارت مالیه اسبق مقرر فرمودند بودجه را از مجلس پس بخواهند تادرموقع اقتضی وزارت مالیه با تحصیل اجازه از نیابت سلطنت عظمی مبنی بدون جز و بطوریکه همه جا مرسوم است بمجلس پیشنهاد نمایند و حسب الامر چنانکه رئیس کمیسیون بودجه کاملاً مستحضر است که بودجه از مجلس اعاده شد عجب اینکه معاون وزارت مالیه هم ماوقع را از حضور و الاحضرت کتمان کرده دیگر بعد از آن هیچ مذاکره در این باب بعمل نیامده و ابداً انتظار نمرت که با چنین مقدماتی مواد یک بودجه استرداد شده بدون اطلاع وزارت مالیه وقت که این امر راجع بمسئولیت خاص او هست و باید بدو از نیابت سلطنت عظمی استعراج نمایند با حاکم و اصلاحاتی که در کمیسیون سابق و بدون اجازه حاصل کرده بود بمجلس پیشنهاد شود و حال آنکه اگر مشورتی با خود و الاحضرت اقدس دامت عظمة شده بود البته با مقتضیات حفظ اعتبار دربار از ملاحظه و صرفه صلاح ملت صلاح نظر نمیرمودند اگر چه معین است اغلب نمایندگان محترم مستحضر شده اند که این بودجه چقدر بی ترتیب پیشنهاد شده و بحث آن بر کسی است که بدون هیچ دقت و مطالعه و اجازه این تصرفات را نموده و از اینرو حقیقتاً کمیسیون بقتل افتاده و چنین وهنی بنیابت سلطنت وارد آمده ولی در هر حال چون در ممالک مشروطه این مسائل جای کمال دقت و اهمیت است حتی امور راجعه به بیج وزارت خانه مرسوم نیست قبل از مشورت و استطلاع عقیده و نظر وزیر مشمول آن وزارتخانه بمجلس پیشنهاد شود و در این موضوع که همیشه بر این پیشتر از یک وزارتخانه است و میبایستی

خوبی وقع بدربار دولت گذاشته میشد باید اعتراف نمود که بواسطه صرف نظر از رعایت این نکته آنوهن واقع شده و بهمین جهت است که و الاحضرت اقدس مدخله خودشان را در امر دربار و هن دیگری فرض فرموده و نتیجه منطقی این ترتیب را اینطور دانسته اند که هیئت وزراء از نمایندگان محترم درخواست نمایند کمیسینی از طرف مجلس تعیین و مأمور بشود که با اطلاع وزراء بودجه دربار را اجراء و اداره نمایند و مخصوصاً این نکته را قید و تصریح فرمودند که تمام این اظهارات از طرف شخص خودشان است زیرا که اختیار دربار باید حتماً با سلطنت عظمی باشد و از حقوقی است که نمیتواند مسلوب شود و در موقع خود باقی و محفوظ است و اظهارات فوق ابداً نباید خللی بحقوق سلطنت وارد نماید در باب آنچه راهم برای نیابت سلطنت عظمی منظور شده قصد فرمودند که بمعاش شخصی اکتفاء فرمایند فقط برای مخارج بعد از این مستحفظینی که تاکنون خودشان داده اند باید قرار مخصوص داده شود برای سایر مخارج و نیز وزارت مالیه مباحثی تعیین نمایند که هر چه در موقع لازم شد تصویب هیئت وزراء خود آن مباشر تهیه و خرج نموده مسئول وزارت مالیه باشد .

وزیر خارجه - این پیشنهادی بود که از طرف وزراء شده است و ملاحظه میفرمایند همان نکته منطقی است که خود آقای نایب السلطنه از این مسئله استعراج و استنباط فرمودند و مسلم است که در این موقع کمال اهمیت را داشت که نظریات خود و الاحضرت مطالعه و بوقع اجراء گذاشته شود چون اینکار نشده است و بعضی مشکلاتی هم بالفعل در دربار پیش آمده و اهالی دربار بواسطه تضییقاتیکه از این بودجه در خودشان می بینند کار را ابورد اشکال آوردند و اظهاراتی میکنند که شاید هم حق داشته شاید برای و الاحضرت هم کمال زحمت است که در مقابل آن اظهارات اقدامی بکنند این است که هم نمیخواهند در آن موضوع اظهاری فرموده باشند مباد بعضی شبهات برای بعضی اشخاص پیدا بشود و از طرف دیگر وضع دربار را می بینند نمیتوان اداره کرد و نمیخواهند که از اطلاع دولت پوشیده بدارند این است که بخواهند بکلی خودشان را خارج و در این مسئله هیچوجه مداخله نکنند در ترتیب دربار هم بطوریکه اسباب اعتبار یک دولتی و حیثیت یک سلطنتی است اداره شده باشد و باین واسطه طرز دیگر بنظر نمی آید و برای رفع این اشکال چیزی بنظر نمی آید جز اینکه یک کمیسینی تشکیل شود از برای اینکه این سابقه پیش آمده است خودشان را بکلی بکنار گذارده باشند حالا بنظر آقایان هر چه می آید در این مقام البته باید عمل شود .

رئیس - تقاضائی که شده است انعقاد یک کمیسیون است حالا نمیدانم که در این موضوع امروز مذاکره بکنیم یا بگذاریم برای جلسه دیگر .

آقای میرزا مرتضی قلیخان - اجازه بفرمائید دو کلمه توضیح بدهم که اذهان آقایان مسبوق شود **رئیس** - این توضیح لازم ندارد مسئله این است که یک کمیسینی انعقاد شود باید رأی بگیریم امروزه مطرح شود یا بماند برای جلسه آتی که این لایحه وزراء هم طبع و توزیع شده و اذهان مسبوق شود (اظهار شده که امروزه مطرح شود)

رئیس - رأی میگیریم آقایانی که تصویب

میکنند این مسئله امروز مطرح شود قیام نمایند (اغلب قیام نمودند)

رئیس - با اکثریت تصویب شد که امروز مذاکره شود. **محمد هاشم میرزا** - چون رأی دادن باین کمیسیون موقوف باین است که لایحه که از طرف وزراء پیشنهاد شده است بنده میخوام عرض کنم که انعقاد این کمیسیون را جایز خواهند داشت یا جایز نخواهند داشت اولاً چون مطالب باید بشود لهذا عرض می کنم یک قسمتی از نطق وزیر امور خارجه را کاملاً تصدیق میکنم و مقام مقدس نیابت سلطنت را منزه و میرا از هر چه میدانم مقصود اینکه از کمیسیون گذشته است عرض میکنم این بودجه دربار که بکمیسیون بودجه آمد در عهد نیابت سلطنت مرحوم عضد الملک بود آنوقت ایشان زنده بودند و نظریاتی که کرده بودند و وزارت مالیه آنوقت بمجلس پیشنهاد کرد در چندین ماه قبل وزراء آنوقت هم مطرح مذاکره شد و از طرف دیگر هم معلوم نیست که این راجع به نیابت سلطنت است نه راجع بشخص واحدی مثل یک وزارت خانه البته نظریات نیابت سلطنت آن وقت هم مدخلیت داشت این بود که با نظرات نیابت سلطنت آنوقت ما مطرح قرار دادیم و تا دو ماه هم در کمیسیون با حضور معاون وزارت مالیه در آن مذاکره کردیم تا بالاخره این اتفاقات افتاد و تشریف فرمائی آقای نایب السلطنه حالیه نزدیک شد گفتیم چند روز باشد که ایشان وارد شوند چند روز توقیف شد تا ورود ایشان بعد معاون وزارت مالیه آمدند پس گرفتند بیرنگه نظراتی دارند بکنند بدهند بعد از اینکه معاون وزارت مالیه آنرا پس گرفت یعنی بردند که نظریات خودشان را کرده بیاورند بعد از چندی که گذشت بقیه این مسئله مذاکره شد و این کمیسیون استیضاحی است که کمیسیون استیضاحی که کمیسیون به چه وجهی طرف با والا حضرت نیابت سلطنت بود وزارت مالیه یا نماینده مالیه طرف است و از او اجازه خواست اگر اینطور بوده است که استعلا و استیضاح از مقام نیابت سلطنت شده باشد این یک چیزی است راجع بوزراء خصوصاً وزیر مالیه به چه وجهی من الوجوه راجع بکمیسیون نیست چیزی که بکمیسیون از طرف وزارت مالیه پیشنهاد شده است در تحت مذاکره آورده است و مذاکره کرده است و بمجلس هم رسیده است و گذشته است و حالا هم انعقاد کمیسیون جهت ندارد تصور نمیکند که از اول انعقاد مجلس تا حالا یک همچو پیشنهادی شده باشد که یک کمیسیونی حاکم بر مجلس باشد یا معاً که کند بن رأی مجلس و کمیسیون یا پیشنهاد وزراء تقریباً این کمیسیون معاً که خواهد نمود که بینه پیشنهاد وزراء درست است یا نظر آقایان لهذا بنده باین کمیسیون عقیده ندارم.

وزیر خارجه - اینجا یک اشتباهی باید شده باشد و آن این است که باید فهمید که بعد از اینکه بودجه را از کمیسیون پس گرفتند معاون مالیه یا وزیر مالیه آمده است بکمیسیون گفته است که نظریات آقای نایب السلطنه اینطور بوده نگفته است و داخل مذاکره شده است اگر چنانچه معاون مالیه یا وزیر مالیه آمده باشد و این اظهار را کرده باشد آنوقت البته

ایراد بوزارت مالیه خواهد بود و اگر نیامده باشند و بکرده خودشان دنباله این کار را گرفته باشند آنوقت نمی دانم ایراد با کی است و اینکه فرمودند که کمیسیون حاکمه معین بکنند این طور نیست شاید بنده نتوانسته باشم درست ادای مطلب را کرده باشم نخواستند کمیسیون حاکمه تعیین بکنند مقصود این است که بودجه دربار بودجه است که سر بسته بدر بار میدهند و آنوقت او را میبایستی که خود سلطنت که باشخصی که داخل کارند و ذی حق هستند تقسیم این حقوق را بکنند اما اینجا یک حقوقی را تقسیم کرده اند و حالا که می خواهند آن حقوق را در میان اشخاص تقسیم بکنند رسانست و کفایت نمی کند و والا حضرت هم اگر بخواهند بفرمایند که این کفایت نمی کند نمی خواهند این اظهار را بکنند که سوء تفاهمی بشود و اگر بفرمایند که کفایت میکند اهالی دربار متقاعد میشد باین واسطه بود که یک کمیسیونی خواسته اند که آن کمیسیون به نشیند و با اطلاع وزارت مالیه رسیدگی کنند و برای دربار قسمت کنند تا اینکه هم ساحت ایشان منزه باشد و هم حقوق اجزاء درباری درست منظور شده باشد که اسباب زحمت برای دولت و ملت معین نشود

رئیس - آقای آقاییز مرا متقاضی قلبیخان توضیحی داشتید بفرمائید. **آقا میرزا مرتضی قلبیخان** - بعضی مطالب است که در مجلس شورای ملی می شود باید رعایت مخالف و موافق بشود که به بنیم مطلب چیست ولی این مسئله اتفاقی است بجهت اینکه هم اتحاد و هم اتفاق ملت در این است که هر چه آقای نایب السلطنه بفرمایند صحیح است و در مورد فرمایشات شخص والا حضرت طوری اتفاق دارند که هر چه بفرمایند بدون دلیل و برهان قبول می کنند پس از اینجهت است که عرض می نمایم و این در باب توضیح است که آقایان می فرمایند بنده این را توضیح نمایم این بودجه که نوشته شده بود در زمان وزارت دربار آن آقای مستوفی الممالک نوشته شده و در زمان نیابت سلطنت مرحوم عضد الملک ولی تمام نشده و بمجلس نیامده بود تا زمان ریاست وزراء آقای مستوفی الممالک بمجلس آمد و در زمان وزارت مالیه مرحوم صنیع الدوله و آنهم بطور رسمی نبود که در مجلس علنی تقدیم شده باشد همینقدر این را آوردند بهیئت رئیس و هیئت رئیس دادند بکمیسیون بودجه که نظریاتی در آن بشود در کمیسیون بودجه خواستند مشغول نظریات بشوند گفته شد که باید نظرات مالیه اولاً بشود بجهت اینکه وزارت مالیه بهتر مسبوق است از ترتیبات ادارات سلطنتی تا ما که اینجا هستیم و خارج از عمل دربار سلطنتی هستیم و وزارت مالیه امتناع کرد که مالیه را حق نظارت در این نیست و ما اصرار کردیم که شما و من غیر رسم نظریات بکنید لهذا من غیر رسم نظریاتی از طرف مالیه شد و داده شد بکمیسیون بودجه در آنجا شروع بنا کرد شد و بنصف رسیده بود که آقای نایب السلطنه حالیه وارد شدند روز سوم ورود ایشان معاون وزارت مالیه عمید الحکماء آمدند بکمیسیون و این بودجه را استرداد کردند و اظهار داشتند که والا حضرت خیلی متالم شده اند از اینکه چرا بر خلاف

قوانین تمام ممالک متمدنه بودجه دربار جزو به جزو بمجلس داده شده است و بودجه دربار را که بصورت مرحوم عضد الملک است خواسته اند و باید رد شود ما هم عین آن بودجه را رد کردیم ولی چون زحمتی کشیده بودیم و تا نصف رسیده بود کمیسیون استعلا داد نظر تاش راتا بآخر رسید و نه این است که قصد کمیسیون این بوده است که نظراتی بکنند و جزء به جزء اجزاء دربار را برای شان حقوق معین بکنند که هنی وارد شود بلکه بجهت اینکه نظراتش از روی مأخذ صحیحی باشد و خواست مأخذ بدست بیاید که از روی آن مأخذ حکم کلی بکنند و فقط یک ماده واحد اتخاذ کرد و آن ماده واحد آمد بمجلس حالا بدون نظرات آقای نایب السلطنه یک ترتیبی پیش آمد بدون هیچ سابقه و بدون هیچ توضیحی و بدون اینکه ملاحظه شده باشد که خواسته باشند تعمدی بکنند کمیسیون و نه مجلس در این باب هیچ سابقه نداشت که ترتیب این چیست و از بنده توضیح خواستند که عرض کنم مجلس باید خلوص نیتی و با یک صمیمیتی در کمال میل آنچه پیشنهاد شده بود تصویب کرده است بدون مباحثه و مذاکره بلا حلقه اینکه یقین کردند که کمال مساعدت را نمودند و بنده گمان میکنم که اگر این بودجه بنظر مبارک خودشان میرسد و خودشان میخواهند اصلاح بکنند خیلی کمتر از این اصلاح میکردند و همچنین باز همچو احتمال میدهم که اگر چنانچه چندین برابر این اندازه شخص خود ایشان تقدیم مجلس میکردند و میفرمودند که من مقتضی میدانم این مبلغ تصویب شود مجلس بدون اینکه مذاکره و مباحثه شود تصدیق میکرد پس اینطوری که این مسئله اتفاق افتاد عمدی نبوده است و والا حضرت اقدس تصور میکنم که خودشان بخوبی مستحضرنه از حسن نیت مجلس در حق ایشان فقط تصور میکنم که شاید در خارج کسی ملتفت نشود باین مطلب و تصور کنند که مجلس بدون اتخاذ رأی ایشان این بودجه را تصویب کرده است که این وهن بمقام منبع ایشان برسد و باین جهت تصور میکنم که این مذاکرات اینجا رفع تمام وهن ها را بکنند و بنده با کمال جسارت این را عرض میکنم که ابدالاً مقام منبع نیابت سلطنت فرمایشی نکند که بر خورد و گویا حق نداشته باشند مقام منبع نیابت سلطنت را فرمایشی بکنند که با مقام بر خورد و اینکه خواسته اند که مجلس یک کمیسیونی تعیین کنند و بیایند دربار و ترتیب آنجا را تعیین بکنند این مقام سلطنت بر می خورد و با کمال جسارت عرض میکنم گویا این حق را نداشته باشند که این تقاضا را بفرمایند و مجلس هم گویا حق نداشته باشد که این تقاضا را بقبول بکنند ایشان باید با کمال بزرگی و حقی که دارا هستند امر بفرمایند یک کمیسیونی از وزراء تشکیل بدهند چه کمیسیونی است بالاتر از وزراء که همیشه داخل دربار بوده اند و اطلاعات درباری دارند ترتیبات دربار را بدهند و تقسیم بکنند یقین دارم که ایشانم ملاحظه تمام نکات و مقام سلطنتی را خواهند کرد و یقین دارم بنده که نسبت بشخص خودشان هیچ حرفی نخواهند داشت و بعداً مداخله هم در آن نخواهند کرد و یقین است که هیئت دربار چیزی را که ایشان عرضه بدارند ایشان تصویب خواهند کرد و بهیچ وجه محتاج به تصویب

مجلس و کمیسیون نخواهد بود و بنده باین دلیل کمیسیون را رد میکنم و هیچ نمیتوانم قبول بکنم. **رئیس الوزراء** - در باب بودجه دربار در اول تشکیل دولت جدید در حضور مرحوم نایب السلطنه با حضور وزراء و بعضی از آقایان و کلاه که شرف حضور دارند نشسته صحبتی در اینخصوص شد و یک فراری آنجا گذارده شد گفتند ما سابقاً یک پادشاهی داشتیم که مدعی ملت ما بود مدعی دولت ما بود مدعی مجلس ما بود و یک حقوقی باو میدادیم و حالا یک وجود مقدس پادشاه ماست و یک نایب السلطنه داریم مثل مرحوم عضد الملک که واقفاً ایشان هم وجود محترمی بودند سزاوار نیست که حقوق اینها را کمتر از حقوق یک همچو پادشاه ظالمی بدهیم و اگر واقفاً این بودجه هم یک چیز زیادی داشته باشد برخلاف شاه آتهم در واقع مال ملت است و مال مملکت است در یک جایی آنرا میگنداریم و باز اگر او را لازم داشته باشیم او را خرج میکنیم همه این را تصدیق کردند آنوقت آن گذشت در تانی که این اتفاق افتاد واقفاً با تشریف داشتن آقای نایب السلطنه نظریات ایشان خیلی لازم بود و حالا چه کمیسیون در اینخصوص سهو و خطا کرده باشد یا هیئت وزراء سهو کرده باشند یا وزیر مالیه در این باب سهو و خطائی کرده باشد یا هیئت وزراء سهو کرده باشند یا وزیر مالیه در این باب سهو و خطائی کرده باشد لازم بود که به ایشان بنمایند و تصدیق ایشان را شرط بدانند حالا هم نمایندگان محترم همینطوریکه آقای نایب السلطنه خواسته اند خوبست فرمایش ایشان را اجراء بدارند و یک کمیسیونی را قرار میگندارند که مذاکره شود چون این تبییض که حالا قرار گذارده اند برای این اشخاص که در دربار هستند کفایت نمیکند و اگر هم آقای نایب السلطنه بخواهند حقوق آنها را باین ترتیب کسر بکنند اسباب رجش آنها بیکه آنجا هستند میشود و اگر بخواهند که به همین مبلغ اکتفا بکنند این کفایت نمیکند باید همان مبلغی که در بدو امر مجلس مقدس تصویب کرده بوده باین پادشاه موصوم بدهند حالا بنده اینطور تصویب میکنم دیگر نمایندگان محترم خودشان مختارند.

حاج وکیل الرعایا - گمان بنده این است که دوازده یاد داشت والا حضرت اقدس آقای نایب السلطنه بمجلس فرستاده اند و آنها تصدیق میکرد حقوق حاکمیت ملت را و این یکی که چهاردهمی است تفکیک میکند حقوق سلطنت را خوبست همه وقت تساوی حقوق در همه جا منظور شده باشد بله سایر دولتها شاید صدی یک از عایداتشان را بمعارف سلطنتی میدهند اما باید دانست که دولتی هم هست که سه هزار کرور عایدی دارند آنوقت تصور کنند که صدی یک چقدر میشود مملکت ما یک دربارشاهی را باین کمی عایدات خوب میشود اداره کرد خصوصاً آنچه که می بینم نسبت بمخارج سلطنت با مالیات مملکتی و عایدات مملکت گویا بیش از صدی سه و نیم نباشد تصصیر از عایدات ما است که کم است زیرا مالیات مستقیم و غیر مستقیم مایست و شش کرور است عجتاً و این تصصیر از کمی بودجه کل ماست و آنچه که بنده میتوانم قطع داشته باشم و از خودم بگویم اینست که این بودجه که از مجلس شورای ملی گذشته است برای

وزیر امور خارجه - بیاناتیکه آقای مرتضی قلبیخان فرمودند اولاً شبهه ندارد که آقای نایب السلطنه بهتر از همه صمیمت و موافقت مجلس را با خودشان میدانند تمام افراد نمایندگان محترم کمال امتنان را اظهار کرده اند و ایشانم امتنان دارند در این لایحه هم که تقدیم شد قید شده است که شاید غالب از نمایندگان از مزیت اینکار استحضار نداشته اند پس اینهم پیش هیئت وزراء و نیابت سلطنت معین است و اما اینکه فرمودند کمیسیون نمیتواند اینکار را بکنند و هیئت وزراء این کار را بکنند اگر یک کار بی قانونی است ما هم بخواهیم بکنیم بقانون است همانطوریکه مجلس حق ندارد وزراء هم حق ندارند بودجه سلطنت بودجه جدا بیک کاسه باید باشد و هر طوریکه باید تقسیم بکنند میکنند و اگر بنا باشد که وزراء بتوانند مداخله در اینکار بکنند کمیسیون هم میتواند و اگر کمیسیون نمیتواند مداخله بکنند ما هم نمیتوانیم هر دو یک حالت دارد پس هیئت وزراء هم که در اینخصوص مداخله نمی کنند برای اینست که آن مقصودیکه آقای نایب السلطنه دارند بالغی خصوصاً مداخله وزراء حاصل میشود اینست که خواسته اند کمیسیونی هم از مجلس تشکیل شده با وزراء منعقد شود و در این باب مطالباتی بکنند و ترتیب وضع آنستخراج را مشخص بکنند که مسئولیتش دیگر برای خودشان و هیئت دربار نماینده حاج وکیل الرعایا اظهار داشتند که صد هزار تومان از بودجه دربار دولت بمخارج داده میشود بنده که در اینجا نبوده ام لکن شنیده بودم که در زمان مجلس سابق بانصد هزار تومان نقد و پنج هزار خروار جنس از برای بودجه سلطنتی معین کرده بودند ولی این بانصد هزار تومان و پنج هزار خروار جنس را سلطنت قبول نکرد و قناعت نکرد و دویست هزار تومان و پنج هزار خروار جنس علاوه خواست بطوریکه اینکار بجز بمشاجرات

شد و همانطور هم بالاخره بطوریکه معلوم میشود عملشان عمل هفتصد هزار تومان و ده هزار خروار جنس بوده است پس اگر چیزی مخارج داده میشد باید از آن هفتصد هزار تومان داده شود نه از بانصد هزار تومان دیگر اینکه میخواستم عرض کنم باید دید و بعد از آنکه بودجه مسترد شد آیا از طرف وزارت مالیه خود وزیر مالیه با معاونان پیشنهاد بمجلس کرده اند که گذاشته اند بدهند مذاکره در بودجه را یا خیر و این یک تحقیقی است که خیلی لازم است و بالاخره چیزی که تصور میشود آقای نایب السلطنه را بتواند اقتناع کند اینست که یک کمیسیونی منعقد بشود که اگر بخواهند یک اقدامی بکنند لاقلاً یک مذاکره بشود که یک نهاییاتی باینکار بدهند بجهت اینکه آقای رئیس الوزراء هم مداخله در اینکار نمی کنند و باید بمقام اصلاح بر آمد بمقام اصلاح هم تا از طرف مجلس اقدامی نشود گمان نمیکند اصلاح پذیر باشد خود آقای نایب السلطنه هم نمیخواهد در این باب یک کلمه اظهار کرده باشند و باین واسطه یک عهده را از خودشان رنجانیده باشند و از طرف دیگر هم برای خودشان چندان مناسب نیست که ایشانرا طرف قرار بدهیم و یک عهده نا را عی از ایشان باشند پس باید اینکار را که بی رویه واقع شده است اصلاح کرد حالا ممکن است کمیسیونی از طرف مجلس منعقد شود که با وزراء در این باب یک مذاکره بکنند و واقفاً این مجذور را بتوانند رفع کنند.

حاج عر الممالک مخبر کمیسیون - گویا نکته اساسی که محل مذاکره شده است این بوده است که وقتی که معاون وزارت مالیه بودجه را استرداد کردند مجدداً آیا بودجه دربار با اطلاع وزارت مالیه تصویب شده است یا خیر و این نکته که حل شد بقیه مسائل حل میشود در صورت مخبره کمیسیون بودجه اگر ملاحظه بشود خواهیم دید که وزیر مالیه معاون خودش را رسماً بکمیسیون بودجه معرفی کرده است و بعد از آنکه آن بودجه را استرداد کردند باز با حضور معاون وزارت مالیه مذاکره میشود مستقیماً معاون وزارت مالیه رأی خودش را تقدیم کمیسیون کرد و کمیسیون بدون اینکه تغییری در آن بدهد بمجلس تقدیم کرد و بطوریکه ملاحظه شده همانطوری که پیشنهاد شده بود مجلس هم بدون مذاکره و تغییر در آن رأی داد و حالا بطوریکه وزراء پیشنهاد کرده اند کمیسیونی خواسته اند با کمیسیون بودجه مذاکره شوند و بعد هم طوری که اصلاح شده است پیشنهاد مجلس بشود.

حاج آقا - بنده می بینم چون آن نقطه نظر اصلی بکلی از بین رفته و در عوض مذاکراتی را که هیچ مربوط بان نیست داخل شده ایم پس خوبست بدانم اظهارات وزراء در این موقع راجع به چه نقطه نظری است یعنی آن رسوم معموله که در آوردن بودجه بمجلس معمول است در این بودجه که مهمترین بودجه های مملکتی است بعد نیامده یعنی بودجه که مرجع نیابت سلطنت عظمی است که باید بنظر نیابت سلطنت در آن ملحوظ باشد بدون اینکه آن نظر در این بودجه بشود بمجلس آمد و این خلاف معمول

و خلاف طبیعت آوردن بودجه بمجلس است چنانچه سایر بودجه‌ها هم باید بنظر وزیریکه آن بودجه راجع بوزارت خانه اوست رسیده باشد و پس از آن داخل مجلس شورای ملی بشود اینخلاف رسم از چه شد آنرا باید تحقیق کرد و بنده بنظرم می‌آید که این از وظیفه وزرا و تکلیف بزرگ آنهاست که باید تحقیق کنند و بهینند اینست که پشت باز دیگ چنین رسم معموله با این اهمیتی که این بودجه داشت آن که بود آن معاون وزارت مالیه بود که این بودجه را می‌آورد بکمسیون بودجه و داخل مذاکره آن میشود و کمسیون غیر از اینکه او را نماینده رسمی وزارت مالیه بداند چاره دیگر ندارند و البته آن معاون نظرات خودش را باید بدست بیاورد و بتکالیف خودش رسیدگی کند که نظرات هر کس که در آن بودجه لازم است بدست بیاورد و کمسیون رأی هم بدهد کمسیون بخيال اینکه این ترتیب بعمل آمده است بودجه بمجلس آمده و در آنجا بکمسیون بودجه رفته است کمسیون تکلیف دیگری نداشت و باعتقاد و کلای محترم این بودجه به ترتیب معموله بمجلس آمده و باعتقاد اینکه نظر نیابت سلطنت در این ملحوظ است بنام جهات موافقت نمود و بآن رأی داد حالادو مطلب مادر اینجا داریم یکی اینکه این رسم معمول بعمل نیامده است یکی اینکه چون این ترتیب بعمل نیامده است ممکن بود نظراتی وزارت مالیه غیر از نظرات وزارت مالیه سابق و همچنین نیابت سلطنت نظراتی غیر از نظرات نیابت سلطنت سابق داشته باشند و ما باید تلافی ایندو مطلب را کرده باشیم و آن باین میشود که نظرات وزارت مالیه حالیه و نظرات مقام نیابت سلطنت حالیه در این ملحوظ شود و ما باید این دو نظر را در این بودجه که اینجا گذشته و برده اند اخذ بکنیم و این نمیشود مگر اینکه بودجه برده شود و نظرات جدیدی اگر هست بشود دومرتبه بترتیب وارد مجلس شود بنده باتمام اینمطالبی که گفته شد همراه البته باید جبران این خلاف رسم معمول بشود و لسی يك کمسیون مخصوص راهم هیچ لازم نمیدانم برای اینکار و البته آن نظریکه بیان شد که معاونت و کلای محترم را خواستند در این مقام کمسیون بودجه خودش که خیلی لایق است برای این مقام همین بودجه را اگر بدانند و هیئت وزراء با کمسیون بودجه به نشینند و يك فراری بدهند که تمام مقصود بعمل آمده باشد و بنده زیاد بر این تصور میکنم که لازم نباشد در این خصوص مذاکره بشود و اگر صحیح میدانند اظهارت بنده را تقاضا میکنم یا هیئت وزراء بهمین ترتیب قانع شوند یا اینکه رأی بگیرند که بکمسیون بودجه رجوع شود .

رئیس - تجاویز از اینجور درخواستها اند ما کرده هم گویا کافی باشد در این پیشنهاد هم باید رأی گرفت (گفته شد در کدام پیشنهاد)

رئیس - در این پیشنهادی که تقاضا شده است کمیسونی از طرف مجلس معین بشود بروند بودجه را که از مجلس گذشته و تصویب شده است با معیت و وزراء اجرای آن را نمایند آقایانی که این تقاضا را تصویب میکنند قیام نمایند (چند نفری قیام کردند)

رئیس - تصویب نشد

وزیر امور خارجه - حالا که این رأی

ندادند پس آن رأی مراجعه بکمسیون بودجه را مقرر فرمائید که در آن مذاکره کنیم و بعد نتیجه معلوم میشود .

رئیس - این يك مسئله دیگری است غیر از آن تقاضا .

وزیر داخله - در اینجا دو مطلب است یکی آنکه در فرمایشات بعضی از آقایان گفته میشد که اینکار بی رویه از کجا طلوع کرده است بنده عرض میکنم که این جای تعجب نیست در مملکتی که این همه مشاغل و مسائل مهمه روی هم ریخته در ظرف چندماه یعنی از روزی که این بودجه درباری بمجلس پیشنهاد شده است یکمرتبه نیابت سلطنت تغییر کرده است دو وزیر مالیه عوض شده است چند روزی است وزارت مالیه بی وزیر مانده دومرتبه ریاست مجلس عوض شده دومرتبه کابینه عوض شده یکمرتبه گویا اعضای کمسیون بودجه عوض شده در همچو موقعی چه جای تعجب است که بر حسب اتفاق چنین سوء اتفاقها در چهار شویم ولی در این هم گویا شبهه نباشد که این اتفاق وارد است و در حقیقت بدون اخذ واستمزاج رأی مقام منبع نیابت سلطنت بودجه دربار نمی‌بایست از مجلس بگذرد ولی چنانچه گفته شد آقایانیکه باین بودجه رأی دادند همچو تصور کرده بودند که این يك بودجه است که نظر ورأی نیابت سلطنت هم در آن ملحوظ شده است پس این يك حادثه است و در اصلاح آن باید کوشید و گمان میکنم هیچیک از آقایان نباشند که با هیئت وزراء شرکت نکنند در اصلاح این کار و البته همه متفقیم که این سوء اتفاق باید اصلاح بشود و البته باز آقایان تصدیق خواهند فرمودند که باید مقام منبع نیابت سلطنت را بکلی از این کار کنار بگذاریم بجهت اینکه واقعا هم شایسته نیست که گفته شود فلان قسمت بودجه دربار چون کافی نبود ایشان خواسته اند که کافی باشد و ایشان را داخل این سوء تفاهات و این مطالب نباید کرد و البته آقایان نمایندگان هم کمال موافقت را در این مسئله دارند ولی از يك طرف چون این مسئله باید اصلاح شود تقاضای کابینه وزراء کرده بودند يك کمیسونی از مجلس باتفاق وزراء این بودجه را اجراء بکنند آن تقاضا رد شد پس معلوم میشود که نظر آقایان متوجه میشود باینکه باید در اصلاح بودجه کاری کرد همانطوری که گفته شد شاید از هر کمیسونی که تشکیل شود برای اصلاح اینکار کمسیون بودجه صلاحیتش بیشتر باشد با سابقه که دارد چنانچه گفته شد پس چنانچه حالا تقاضا شد اگر مجلس تصویب بکنند کمسیون بودجه مأموریت داشته باشد از طرف مجلس شورای ملی که با کابینه وزراء در اصلاح این کار شرکت بکنند چون اطلاعات کافی در این کار دارند .

رئیس - پیشنهاد آقای حاج آقا خواند میشود بعد مذاکره میکنیم .

(بعبارت ذیل قرائت شد) .

بنده پیشنهاد میکنم که اصلاح امر بودجه دربار رجوع بکمسیون بودجه شده و کمسیون نظرات کابینه و نیابت سلطنت را تحصیل نکرده و بعد عقاید خود را بمجلس پیشنهاد کند

آقای شیخ رضا دهخوارقانی - گویا این مسئله اخیراً این شد که این مسئله راجع شود بکمسیون بودجه و در آنجا اصلاح شود این را عرض کردم که از موضوع در عرایض خود خارج نشده باشیم بعد از معلوم شدن این موضوع عرض میکنم که تقریباً امور این مملکت اداری است و اگر اشخاص تغییر بکنند باید ما که نمایندگان ملت هستیم فرقی نگذاریم بین هیچ فردی از افراد ملت و همچنین فرقی نگذاریم در نیابت سلطنت بین اشخاص یا در مقام وزراء بین اشخاص و این صحیح است که بودجه وزارت دربار میبایست بنظر نیابت سلطنت میرسد آنوقت بمجلس میآید و مجلس نظرات خودش را میبرد و آنچه که بنظرش میرسد تصویب میکند و از قراریکه ذکر شد یعنی بنده همچو فهمیدم حالا اگر درست هم نفهمیده‌ام ممکن است بنده همچو فهمیدم که آن بودجه درباری که بمجلس آمده است بکمسیون بودجه رفته و بعد از رفتن بکمسیون بودجه معاون وزارت مالیه هم حاضر بوده است و بطوری که اظهار شد که مسترد شده است نشده دلیل مسترد نشدن او هم همین است که معاون وزارت مالیه حاضر بوده است در کمسیون بودجه آنطوری که اظهار شد مسترد شده نبوده است و آرائی که میداده اند در کمسیون بودجه معاون وزارت مالیه حاضر بوده است و این کشف میکند که مسترد نشده است و آنچه از کمسیون بودجه گذشته و آمده است بمجلس از مجلس يك اکثریت قریب باتفاق رأی داده شد بآنچه که در کمسیون بودجه رأی داده شده بود حالاً يك محظوظی پیدا شده است که بعضی از درباریان اشکال میکنند که کم است البته باید معاش کافی داد بمستخدمین حالا اگر وزراء و نیابت سلطنت عظمی میفرمایند که کم است بعقیده بنده چیزی که از مجلس گذشته است نباید بعنوان اصلاح آنرا دو مرتبه بمیان گذاشت و مذاکره در او کرد چنانچه نباید بيك مقامی از مقامات دولتی توهین کرد بيك مقام بزرگی هم که آن بودجه از آن مقام تصویب شده مجلس است تصویب شده مجلس راهم نباید دو مرتبه مطرح مذاکره و اصلاح قرار داد امروز خارج شده است از مجلس روز دیگر بیاورند که این اصلاح لازم دارد اینهم بر میخورد حالا اگر وزراء و نیابت سلطنت آنرا کم میدانند وزراء میتوانند يك مبلغی که تکمیل میکنند او را و آنچه در نظر دارند پیشنهاد را بکنند بمجلس دوباره برود بکمسیون و بمجلس بیاید در اینکه بگویند بودجه که از مجلس گذشته است باید اصلاح شود عرض بنده این بود

رئیس - با این پیشنهادیکه آقای حاج آقا کرده اند که بر گردد بکمسیون بودجه مخالفت هست ؟

مهرز الملك - بله بله بنده مخالفم .

وزیر امور خارجه - اینکه آقای دهخوارقانی فرمودند در باب بودجه نظر باشخاص نیست و در امورات کل مملکتی نظر باشخاص نداریم اینجا دو چیز را از نظر دور گرفته اند یکی اینکه بنده تصور میکنم که در کارها خیلی نظر باشخاص است بعضی از اشخاص هستند که واقعاً خیلی شایستگی دارند از برای اینکه از آنها يك هیئتی استفاده واقعی بکنند و در این موضوع چیز دیگری که در

نظر گرفته شده این بود که اگر بودجه در غیاب آقای نائب السلطنه گذشته بود در این مسئله ایرادی وارد نبود که بعد از تشریف فرمائی شان به مجرد تغییر نیابت سلطنت یا بمجرد ورودشان نظراتی لازم باشد که در بودجه بنمایند آنوقت محل نداشت! اما در يك بودجه که مستقیماً راجع است بدربار و رئیس آندوک وارد آن دربار شده است و هنوز آن بودجه نگذشته است باید آن بودجه را خواست و مطالعات کرد گمان ندارم غیر از این هیچکس تصدیق نکند اما اینکه میفرمایند هیئت دولت يك چیز را پیشنهاد بکند مقصود را شاید ملتفت نشده اند یا نتوانسته باشیم طوری بیان کنیم که آقایان ملتفت شوند مقصود این است که هیئت دولت در این موضوع باظهار آقای نائب السلطنه این پیشنهاد را میکنند و فقط نقطه نظرشان اینست که است که نمیخواهند بگویند حتی چیزی علاوه کرد میگویند يك بودجه گذشته است حالا به چه وسیله این اشتباه واقع است در حال این اشتباه واقع شده و يك بودجه گذشته است و البته غیر کافست و از طرف دیگر نیابت سلطنت نمیخواهد مداخله کند در این مسئله و نمی خواهند ناراضی بودن دیگران را تحمل کنند و اسباب عدم رضایت جمعی را فراهم کنند و نمیخواهند بگویند این بودجه کم است من زیادتر میخواهم در این مورد البته اگر هیئت وزرائی هم اینرا بخواهد پیشنهاد بکنند بازور اذهان مردم نمیشود این رفع شبهه را کرد شاید نظریات وزراء هم مثل نظریات آقای نائب السلطنه است و همان محظوراتی که ایشان دارند هیئت وزراء هم همان محظورات را دارند حالا این کاری است که واقع شده معاون وزارت مالیه یا وسایل دیگر چطور شده است که نین را گذرانیده اند يك امری است واقع شده و نظر نسبت سلطنت و هیئت وزراء در این است که با کمک مجلس این کار اصلاح شود که بدون کمک مجلس اصلاح نمی شود و خودشان مستقیماً نمیتوانند در این کار دخالت بکنند که آن سوء ظن حاصل نشده باشد و اینکه میگویند بودجه دربار مسترد نشده بوده است در صورتیکه خود اعضای کمیسیون بودجه و رئیس سابق مجلس شورای ملی حاضرند و تصدیق میکنند که در زمان آنها واقع شده است دیگر نمیتوان انکار کرد خود آقای نائب السلطنه بودجه را خواستند و معاون وزارت مالیه آمد بودجه را از کمیسیون گرفت و بخدمت آقای نائب السلطنه معاودت داد و در همان وقت که این کابینه هنوز تجدید نشده بود در همان کابینه سابق او آخر آن کابینه بود که بنده هم بودم بنده نظر دادم که آقای عبد الحکماء بودجه را آورد و تقدیم کرد خدمت آقای نائب السلطنه که با نظریات ایشان بعد تقدیم مجلس شورای ملی بشود پس این استرداد شده دیگر نمیتوان گفت استرداد نشده حالا که در این باب که چه شده است آنرا دیگر آقای مستشار الدوله در ضمن يك رشته صحبتی بیان کردند دیگر بنده تکرار نمیکنم ولی عرض میکنم در این مورد مجلس نباید خودش را کنار بگیرد اگر بخواهند این کار را انجام بدهند باصمیمیتی که داریم و با کمک هیئت وزراء باصمیمیتی که دارند بخواهیم اینکار را تمام کنیم و خاتمه بدهیم باید بموافقت و کمک هم دیگر بکنیم و به نتیجه مطلوبه برسیم.

مهز الملک - مقدمه باید عرض کنم که اظهاراتی که در اینجا میشود هیچ مربوط بفرمایش آقای نائب السلطنه نیست و خوبست مانتیکه کلام خودمان را آقای نائب السلطنه قرار ندهیم و ایشان بکلی خارج از این ترتیبات هستند و اگر اظهاری میشود راجع است باظهارات وزراء و بنده معنی این پیشنهادی که از طرف وزراء شده است نمیدانم بجهت اینکه این اختلافات نظریکه در بودجه دربار است یا راجع است بصورت ظاهری آنوقت آن راجع میشود بکمیسیون بودجه و هیچ چیزی بر آن نخواهند افزود در اینجا اعتراف شد که آن ترتیباتیکه باید در آوردن بودجه بمجلس مراعات بشود نشده است چه از طرف کمیسیون بودجه و چه از طرف معاونت وزارت مالیه از هر جا شده است قصور شده است اما اگر ارجاع بکمیسیون بودجه راجع باعضاء درباری است که بعضی از اعضاء درباری اینحقوق را کم میدانند و راجع بمواد بودجه است آنهم این ترتیب نخواهد بود بجهت اینکه بالاخره نیز تصدیق میکنم که بودجه دربار نباید ماده بماده مذاکره شود باید اعتباری در ضمن بودجه کل از برای وزارت دربار منظور شود و حالا اینرا چه باید کرد این هیچ لازم نیست که الان رجوع شود بکمیسیون بودجه آقای وزیر مالیه اگر لازم میدانند که بودجه دربار کم است و بعضی از مواد بودجه دربار را کم میدانند ممکن است بطوری که در قانون محاسبات عمومی تصریح شده است يك اعتبار ضمیمی از مجلس تقاضا کنند آنوقت آن اعتبار فوق العاده و ضمیمه که آمد بمجلس رجوع خواهد شد بکمیسیون بودجه و کمیسیون بودجه آنرا تصویب خواهد کرد و راپورت خودش را بمجلس میدهد و مجلس هم تصویب میکند و اینکه اظهار شد که این بودجه دو مرتبه برگردد بکمیسیون بودجه و دوباره بیاید بمجلس بنده نمیدانم در این صورت مجلس چه خیالی خواهد داشت.

رئیس - مذاکرات کافی است دو مرتبه پیشنهاد آقای حاج آقا قرائت میشود و رای میگیریم (مجدداً پیشنهاد حاج آقا قرائت شد).

رئیس - رای میگیریم باین پیشنهاد آقایانیکه این پیشنهاد را تصویب میکنند قیام نمایند (کسی قیام نکرد).

رئیس - رد شد - دستور روزشنبه - قانون عتیقات - قانون تعرفه تلگرافی - راپورت کمیسیون بودجه راجع بورتیه سید حسن و اسمعیل مجاهد

وزیر امور خارجه - بله باین ترتیب اخیر که مشهود میشود که مجلس میخواهد بکلی خودش را کنار بکشد بنده تصور میکنم که بمحظور بزرگی واقع خواهیم شد و شاید بمشکلات بزرگ بر بخوریم و اینکه خود وزیر مالیه بکچیزی ضمیمه بکنند باین بودجه و پیشنهاد بکنند بمجلس يك امری است که خیلی اسباب اشکال است و بعضی نمایندگان محترم نظریات و مشکلاتیکه در نظر دارند البته فراموش نباید بکنند و تصور بکنند که اگر مجلس يك کمکی در این باب نکند و با وزراء در این باب اتفاقی نکنند و تشکیل يك کمیسیونی نکنند که در این باب ترتیبی داده شود شاید يك مشکلاتی بر بخوریم میترسم که اسباب پشیمانی بشود.

رئیس - اینکه سابقاً بنده عرض کردم بماند برای شنبه برای این بود که نتیجه صحیحی از این کار برده باشیم (در این موقع که بیست دقیقه از ناهار گذشته است رئیس حرکت کرد و مجلس ختم شد)

جلسه ۲۶۱

صورت مشروح روزشنبه (۱۹)

شهر جمادی الثانیه ۱۳۲۹

رئیس (آقای موتمن الملک) سه ساعت و ربع قبل از ظهر بمقام ریاست جلوس نموده پس از يك ربع مجلس رسماً تشکیل شد.

صورت مجلس روز پنجشنبه ۱۷ را آقای میرزا رضا خان قرائت نمود.

(غائبین جلسه قبل)

ذکاء الملک - ناصر الاسلام - بدون اجازه - ابوالقاسم میرزا - حاج محمد کریم خان - بهجت - دکتر لقمان - با اجازه - غائب بوده - معزز الملک (۳۵) دقیقه از حضور در وقت مقرر تأخیر نمودند

رئیس - آقای کردستانی در صورت مجلس ملاحظه داشتید ؟

آقا میرزا اسدالله خان - در صورت مجلس در ماده چهارم قانون عتیقات مینویسد که بنده فقط با صدی چهل حقوق دولت از مسکوکات مخالف بودم ولی غرض بنده این نبود بلکه غرض اصلی بنده این بود که اگر این مالیات را در محل استخراج این قسم اشیاء عتیقه بگیرند از برای دولت گران تمام خواهد شد و در مواقع خروج مال التجاره که قیمتش معین است اگر بگیرند بهتر است و این جا اشتباهاً نوشته شده است.

رئیس - اصلاح میشود - آقای اردبیلی .
آقا سید حسین اردبیلی - کمیسیونی از

طرف هیئت وزراء پیشنهاد شده بود آنچه بنظر بنده میرسد برای این بوده است که همان بودجه را که از مجلس گذشته است اجرا بکنند و آنهم با اکثریت بلکه باتفاق آراء از مجلس رد شد.

رئیس - کمیسیونی که خواسته بودند برای این بود که همان بودجه ای را که از مجلس گذشته است اجراء بکنند.

رئیس - دیگر ملاحظاتی نیست؟ (اظهاری نشد)

رئیس - صورت مجلس تصویب شد . دستور امروز قانون عتیقات - قانون تعرفه تلگرافی - دو فقره راپورت کمیسیون بودجه حالا شروع میکنیم بشور اول از قانون عتیقات از ماده هفتم (بعبارت ذیل قرائت شد)

ماده (۷) مجسمه و ستون و کتیبه هائیکه از زیر خاک استخراج میشود و اهمیت تاریخی داشته باشد و آنچه راجع بسلاطین قدیم باشد متعلق بدولت خواهد بود و جزء مالیاتهای مذکوره در ماده سیم و چهارم محسوب نخواهد شد فقط دولت ده يك از قیمت را بصاحب اجازه حق الزحمه خواهد داد.

حاج شیخعلی - بنده خیلی متحیرم از چنین موادی که از کمیسیون گذشته است برای این که بهر ماده که میرسیم يك محظوری در آن ماده است و نمیدانم چطور شده است که کمیسیون عطف نظری بآن محظور نکرده است مثل اینکه در این ماده هم بنویسد که مجسمه و ستون و کتیبه هائی که از زیر